

ROZVOJ PRÁVNÍHO VĚDOMÍ

1. CO JE TO OBČAN

Zdroj: Center for Civic Education, Calabasas, USA. Nové horizonty výchovy k občanství. Kurikulum kurzu pro studenty vysokých škol. Olomouc 2001.

Cíl

Umět vymezit obsah pojmu občan, schopnost identifikovat znalosti, dovednosti a postoje potřebné pro vyspělého občana

Postup

1. Rozdělíme studenty na skupiny po 4 nebo 5 podle barev: červená, modrá, bílá.
2. Rozdáme všem materiál s citáty.
3. Žáci dostanou 5 minut na to, aby citáty prodiskutovali v rámci skupiny a vybrali nejvhodnější citát, o kterém si myslí, že nejlépe vystihuje pojem občan.
4. Náзор skupiny přednese mluvčí skupiny a odůvodní argumenty, na kterých se skupina shodla.
5. Pokud skupiny vybraly rozdílné citáty, bude úkolem skupin dohodnout se na společném citátu.
6. V závěru diskuse budou studenti individuálně hlasovat pro nejlepší citát.
7. Žáci si prostudují text v učebnici.
 - a) Úkolem žáků bude si text přečíst a porovnat s jimi vybraným citátem.
 - b) Prodiskutovat případné rozdíly a uvědomit si, že vymezení pojmu občan je velmi obtížné.
8. Abychom si pojem "občan" více ujasnili, pokusíme se jej naplnit konkrétnějším obsahem. Každá skupina dostane jednu otázku a pokusí se na ni co nejpodrobněji ve stručných tezí odpovédět.

"Znamenitost dobrého občana je součástí lidské dokonalosti."

Aristoteles

"Členové společnosti jako celek se nazývají národem, jako jednotlivci jsou občany, pokud mají účast na svrchované moci, a poddanými jsou-li porobeni zákonům státu..."

Jean Jacques Rousseau

"Záruka práv člověka a občana vyžaduje existenci veřejné moci; tato moc je tedy zřízena ve prospěch všech a ne tedy k osobnímu užítku těch, kterým je svěřena. "

Článek XII. Deklarace práv člověka a občana

"Znám však pouze dva způsoby, jak nastolit rovnost v politickém světě: buď dát práva všem občanům, nebo je nedat nikomu... Na druhé straně, jsou-li si všichni občané téměř rovni, začíná pro ně být nesnadné bránit svou nezávislost proti náporům moci. Protože žádný mezi nimi není tak silný, aby mohl sám vést úspěšný boj, může být svoboda zaručena pouze spojenými silami všech. ...Okolnosti, původ, vzdělání a především mravy umožnily Angloameričanům nastolit a udržet svrchovanost lidu."

Alexis de Tocqueville

"Demokracie, to je hovor mezi rovnými, přemýšlení svobodných občanů před celou veřejností – slovo "parlament" má krásný smysl, jen je učinit tělem!"... K nápravě občana vybízí slovy: "Nedat se spoutat žádnou autoritou proti svědomí. Lidé si nejsou rovni, mají však být rovnoprávní před zákonem. Je třeba, aby člověk byl svým, aby pěstoval svou individualitu, aby bojoval proti duchovnímu absolutismu."

Tomáš Garrigue Masaryk

Občanem znamená... "být loajálním členem družiny. Musíme cvičit naše lidi, aby kdykoli kdokoli mohl být ustanoven, aby dával příkazy. Ostatní jsou pak povinni je poslouchat..."

Adolf Hitler

"Vedoucí silou ve společnosti i ve státě je předvoj dělnické třídy, Komunistická strana Československa, dobrovolný bojový svazek neaktivnějších a nejnevědomějších občanů z řad dělníků, rolníků a inteligence."

Článek 4, Ústava Československé socialistické republiky ze dne 11. července 1960 č. 100 Sb.

"Občan (lat. civis) je člen obce, ten, kdo užívá práva a plní povinnosti definované zákony a mravy obce: Občanství je především výsledkem společenské integrace, takže "civilizovat" nejprve znamená "udělat občanem"."

Gérard Durozoi a André Rousel

Co potřebují znát občané České republiky

Co všechno jsou schopni způsobilí, zodpovědní a informovaní občané konat, aby byli občany podle vašeho vymezení z předchozího úkolu?

Jaké postoje by měli zastávat způsobilí, zodpovědní a informovaní občané na veřejnosti a v soukromí?

Znalosti

- Proč potřebujeme vládu?
- Účel vlády.
- Ústavní principy.

- Struktura vlády.
- Principy a hodnoty, které jsou základem politického systému, tj. spravedlnost, různorodost, vláda práva.
- Práva jednotlivce.
- Zodpovědnosti občana.
- Úloha občana v demokracii.
- Jak se občan může podílet na rozhodnutích komunity?

Dovednosti

Dovednosti kritického myšlení:

- získávat a posuzovat informace
- ujasnit si názor a stanovit priority
- zjistit, jaké budou důsledky a posoudit je
- hodnotit
- přemýšlet

Dovednosti nutné pro zapojení:

- komunikovat
- jednat
- spolupracovat
- řešit spory v klidu a slušně
- dosáhnout konsenzu

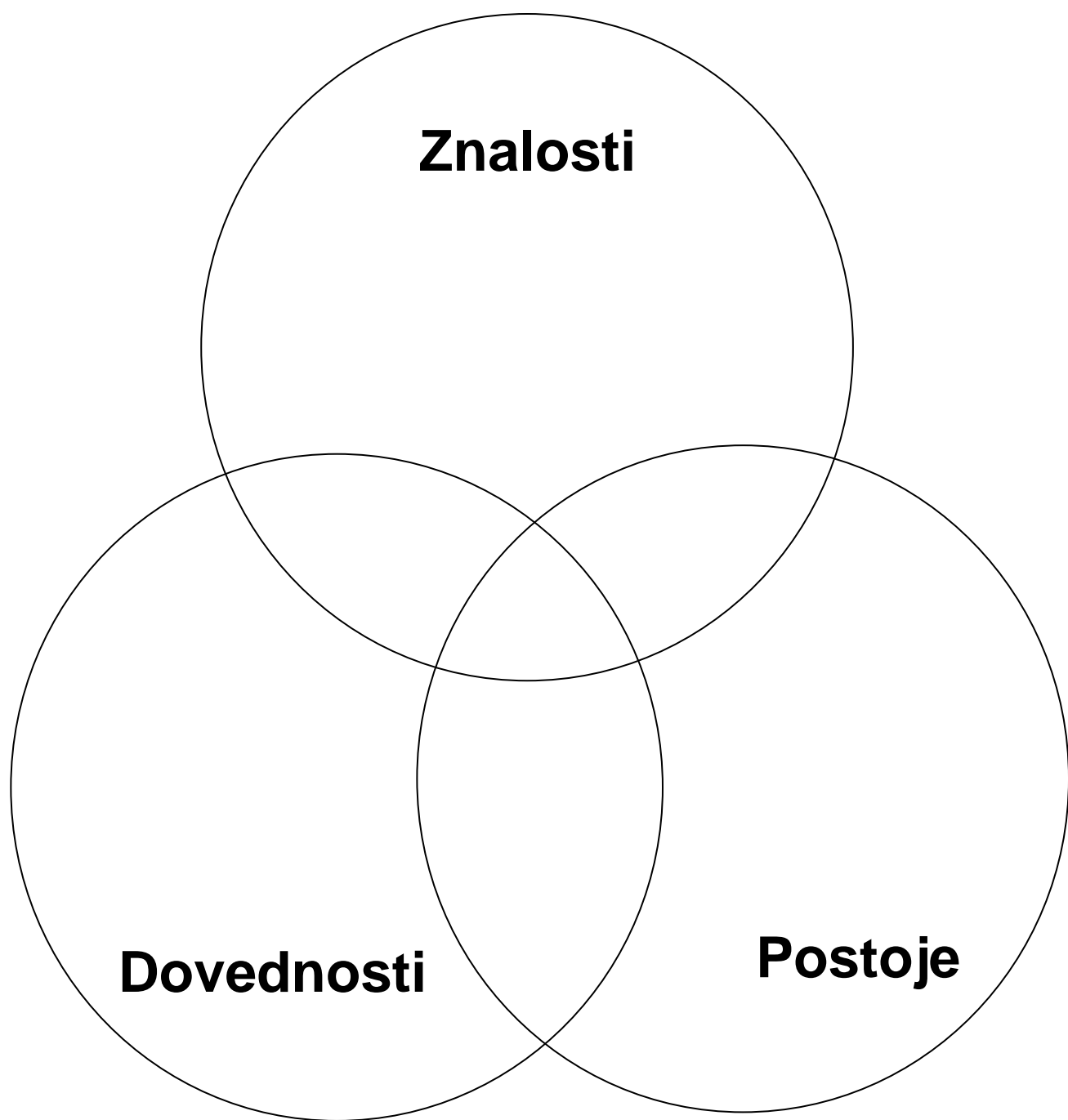
Postoje

Osobní charakter

- morální zodpovědnost
- sebedisciplína
- úcta k důstojnosti jednotlivce a různorodosti názorů

Veřejný charakter

- úcta k zákonu
- ochota podílet se na věcech veřejných
- smysl odpovědnosti pro vládu většiny a úctu k právům menšiny
- smysl odpovědnosti pro rovnováhu mezi vlastním zájmem a obecným prospěchem, ochota usilovat o změny v nespravedlivých zákonech pokojným a legálním způsobem

Znalosti

Dovednosti

Postoje

2. ODPOVĚDNOST ÚPLNÁ

Zdroj: kol. Nové horizonty výchovy k občanství. Olomouc 2001, z latiny: responsibilita – odpovědnost, od slova odpověď

KOMU?

Vůdci?

Svědomí?

Bohu?

Cíl

- vymezení a ujasnění kategorie odpovědnosti
- uvědomění si souvislosti mezi právy a odpovědností

Potřeby

- aktivita Pětílístek
- připravené fólie na nektar
- materiály pro žáky

Čas

90 minut

Postup

1. Volné psaní nebo pětílístek na pojem "odpovědnost" (nebo brainstorming!!!).
2. Rozbor žákovských prací.
3. Promítnu fólii graf s průniky – znalosti, dovednosti, postoje.
 - a. vyjdeme z vymezení pojmu občan
 - b. budeme uvažovat, kde se bere odpovědnost, proč vzniká?
4. Hra – Odpovědnost přijímána, dána, není
 - a. Nyní se rozdělíme do skupin (ve skupině by mělo být pět účastníků) a já vám rozdám hrací plán a obálku. Vaším úkolem bude postupně si vytahovat jednotlivé hrací lístky a pokládat je podle individuálního uvážení do tří sloupců podle toho, zda si myslíte, že stanoví odpovědnost, která je přijímána, je dána člověku, nebo vůbec není. Pokud si myslíte, že lístek patří do dvou políček, může jej položit na rozhraní. Při kladení lístků se pravidelně střídáte a nemluvíte mezi sebou.
 - b. Po rozmístění všech lístků můžete mezi sebou prodiskutovat, zda souhlasíte s tím, jak jednotlivci rozložili lístky. Můžete provést korekce po vzájemné dohodě.

- c. Zástupce každé skupiny nám nyní sdělí, jak jste lístky rozmístili, a já vaši volbu zapíši na flip.
 - d. Nyní zhodnotíme, nakolik jsme se shodli v umístění jednotlivých kartiček. Pokud se domníváte, že bychom měli provést korekce, můžete je navrhnout a celá skupina je prodiskutuje.
 - e. Shrňme nyní výsledek: Jak dalece jsme se shodli? V čem jsme se neshodli a proč?
5. Pokusme se nyní trochu podrobněji promyslet pojem odpovědnost. Navrhuji zamyslet se nad těmito otázkami (možno udělat skupinovou práci nebo brainstormingem): Rozdělím vás do pěti skupin a každá skupina se pokusí nyní v délce 5 minut prodiskutovat jednu otázku a na flip vypsát odpověď.
- a. Kde se bere odpovědnost, z čeho vyplývá?
 - b. Za koho a zač můžeme mít odpovědnost?
 - c. Vůči komu a čemu jsme odpovědni?
 - d. Je odpovědnost vymahatelná?
 - e. Můžeme se dostat do konfliktu mezi různými odpovědnostmi?

Diskuse nad výsledky a porovnání s fóliemi, které má učitel připraveny

6. Metoda kříže

- a. Rozdělím vás do dvojic hrušky – jablka.
- b. Tato dvojice si stříhne – vítěz (hruška nebo jablko) je mluvčí.
- c. Úkol pro mluvčí: vaším úkolem je napsat 5 práv, která by měl mít jedinec ve škole a která jsou podle vás neopominutelná, a 5 odpovědností (povinností), které by měl mít doma, a jsou nezbytné.
- d. Úkol pro druhého člena: napište 5 odpovědností (povinností) ve škole a 5 práv doma. Jednotlivá práva a povinnosti pište na samostatnou kartičku.
- e. Pokud máte napsáno, vytvořte, pokud to jde, adekvátní dvojice, to znamená, ke každému právu připojte povinnost, která s tím souvisí.
- f. Nyní si vzájemně sdělíme utvořené dvojice. Já je budu psát na flip a mluvčí nám je za každou skupinu sdělí.
- g. Teď máme přehled, který jste vytvořili. Pokusme se nyní vybrat 5 nejdůležitějších jak pro školu, tak pro rodinu.

7. Shrnutí – Pětilístek

Další varianta

Situace:

OSN v současné době zřídilo pracovní komisi pro přípravu Deklarace povinností. Vy jako experti máte nabídnout řešení. Vaším úkolem nyní bude navrhnout některé články této deklarace. Pracujeme ve skupinách.

Další reflexe

Odpovědnost je vždy přijata. Jinak je to donucení. Proto předchází proces rozhodování.

Uveď příklady rozhodování

- lékař
- manažer
- učitel
- podnikatel
- sportovec

Diskuse o metodě:

- Co vás zaujalo?
- Co nového jste se dozvěděli?
- Co pro vás bylo hluchým místem?

Přijímána	Založena, dána	Není
1. Rodiče odpovídají za škody svých dětí do 18. roku jejich věku.	5. Sedmileté dítě odpovídá za udržování pořádku ve svém pokoji.	9. Ministr školství je odpovědný za reformu školství.
2. Student je odpovědný za své zdraví a rozvoj.	6. Učitel občanské výchovy je povinen se vyjádřit proti případným rasistickým názorům svých žáků.	10. Občané odpovídají za rozhodnutí prezidenta, kterého si sami zvolili.
3. Vedení školy odpovídá za odbornou a morální kvalitu učitelů ve škole.	7. Třídní učitel odpovídá za čisté a slušné oblečení svých žáků.	11. Vedoucí dětského tábora odpovídá za to, aby bylo jídlo vždy chutné.
4. Spolužáci jsou odpovědní za krádež kola, kterou spáchal jeden z nich.	8. Učitel je povinen zakročít na veřejnosti, pokud zjistí, že žák školy se chová nepřístojně (kouří, pije alkohol atd.).	12. Starší bratr je odpovědný za chování svého mladšího bratra.

- svědomí
- vztahy

Za koho a zač můžeme mít (nést) odpovědnost?

Za:

- sebe
- druhé
- přírodu
- výkon, výsledek
- profesi
- společenství, obec, národ, svět

Vůči komu a čemu jsme odpovědni?

Vůči:

- sobě
- "tomu druhému"
 - rodiče
 - děti
 - lidé
 - společnost
 - řád
 - zákon
 - principy
 - okolí
 - příroda
- nadřazenému
- podřazenému
- smyslu profese
- celku

Je odpovědnost vymahatelná, resp. jaké jsou sankce za nenaplnění (nedodržení) odpovědnosti?

- legalita (zákony, systém práva)
- výčitky svědomí
- odsudek veřejného mínění
- "neperspektiva" (nezájem o další spolupráci)
- postavení "mimo hru"
- další morální, profesní i "osobní" postihy

Jak řešit konflikt odpovědnosti?

Jaká jsou kritéria rozhodování?

- priority, hodnoty, sebeidentifikace s hodnotami
- podstatné X parciální
- relevantní X irelevantní
- aktuálnost (časový horizont)
- prospěch celku X individuální prospěch
- pravděpodobnost úspěšné volby

Významy použití pojmu odpovědnost

- Někdo NESE za někoho (něco) odpovědnost.
- Někdo přijímá za někoho (něco) odpovědnost.
- Někdo je volán k odpovědnosti.
- Někdo se chová odpovědně.

3. PRÁVO BINGO

Zdroj: Pike, G., Selby, D.: Cvičení a hry pro globální výchovu. Praha: Portál, 2000, str. 63–4

Cíl

Uvědomit si složitost a problematickou povahu práv v každodenním životě. Cvičení je vhodné jako úvod k problematice práv. Slouží k tomu, aby učitel získal základní reakce a dojmy od žáků.

Čas

20–25 minut

Potřeby

- záznamový arch pro každého žáka
- úmluva o právech dítěte

Postup

1. Každý žák dostane kopii záznamového archu. Úkolem je co nejrychleji vyplnit na základě informací od spolužáků všechna políčka. Žáci si vždy poznamenají jméno spolužáka, se kterým otázku probírali, a základní informace, které se dozvěděli. Jméno jednoho žáka by se mělo na archu objevit jen jednou.
2. Pokaždé, když některý žák zaplní v tabulce celou řadu, sloupec nebo úhlopříčku, měl by zvolat "Bingo!" Je důležité, aby se žáci vzájemně aktivně ptali a naslouchali si.
3. Diskuse o průběhu hry: Koho jste těžko hledali? Co nebylo těžké nalézt? Kterou situaci jste považovali za zvláště špatnou?
4. Nyní žáky rozdělte do skupin, dejte každé skupině Úmluvu o právech dítěte. Zjistěte, která práva byla v jednotlivých případech porušena.

Záznamový arch

Najděte někoho, kdo

1. Cítil, že k někomu byl někdo nedávno nespravedlivý.
2. Četl nedávno o nespravedlivém a diskriminujícím zacházení s nějakou menšinou.
3. Uplatnil v uplynulém půlroce své právo na zdravotní péči.
4. Může uvést nějaký případ porušování práv žáků ve škole.
5. Uplatnil nedávno své právo na svobodu vyznání.
6. Věří, že vedení školy by mělo se žáky konzultovat důležité změny ve škole.
7. Cítil, že jeho rasa nebo původ byly příčinou porušování některých jeho práv.

8. Ví o případech porušování lidských práv v nějaké cizí zemi.
9. Věří, že i zvířata mají svá práva.
10. Podpořil nějakou organizaci nebo skupinu bojující za lidská práva.
11. Věří, že povinnosti jsou důležitější než práva.
12. Ví o porušování práv v naší zemi.
13. Může uvést příklad, kdy byla jeho práva porušována z důvodu jeho pohlaví.
14. Pomohl někomu, k němuž se někdo jiný choval nespravedlivě.
15. Uplatnil své právo na nenásilný protest.
16. Ví o nějakém úspěchu při obraně lidských práv.

1 Jméno: Popis události	2 Jméno: Popis události	3 Jméno: Podrobnosti	4 Jméno: Popis události
5 Jméno: Popis události	6 Jméno: Popis události	7 Jméno: Popis události	8 Jméno: Popis události
9 Jméno: Popis události	10 Jméno: Popis události	11 Jméno: Popis události	12 Jméno: Popis události
13 Jméno: Popis události	14 Jméno: Popis události	15 Jméno: Popis události	16 Jméno: Popis události

--	--	--	--

4. CVIČENÍ K DEMOKRACII

Cíl

Přivést žáky k hlubšímu zamyslení nad základními principy lidských práv a demokracie.

Instrukce

Představte si, že jste členy parlamentu a máte za úkol posoudit, zda předložené návrhy upevňují demokracii. Označte si do sešitu ty články, které neodpovídají demokratickým principům. Svůj názor se snažte odůvodnit. O rozdílných stanoviscích ved'te diskusi.

Návrh článků ústavy

- I. Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám, nebo společně s jinými, soukromě, nebo veřejně.
- II. Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena.
- III. Všichni lidé mají svobodu projevu a svobodu tisku a vláda nesmí tato práva omezovat.
- IV. Vláda má právo zrušit rozhodnutí všech obyvatel, vzešlé z lidového hlasování, pokud toto rozhodnutí je v rozporu s tradicí a zvyky našich předků.
- V. Všichni lidé mají právo na svobodu mírumilovného shromažďování a spolčování.
- VI. Žádný voják nesmí být, ať v míru nebo za války, ubytován v žádném domě bez povolení vlastníka.
- VII. Každý občan má právo veta.
- VIII. Každý má právo na určitý životní standard a na lékařskou péči a na taková ekonomická a sociální práva nutná pro vážnost a osobní rozvoj.
- IX. Všichni lidé mají právo na bezpečnost své osoby, domu, dokladů a vlastnictví proti neodůvodněnému prohledávání obydlí a zabavení předmětů, které jim patří.
- X. Každý má právo na odpočinek a zábavu a na pravidelné placené dovolené.
- XI. Ti občané, kteří při lidovém hlasování byli v menšině, ztrácejí možnost hlasování v dalším jednání všech obyvatel po dobu jednoho roku.
- XII. Žádná osoba nesmí být nucena k tomu, aby svědčila proti sobě u soudu.
- XIII. Žádná osoba nesmí být postavena před soud bez patřičného právního procesu, který jí zaručuje právo na obhájce a právo na spravedlivý veřejný soud. Dokud nebude vina prokázána, pohlíží se na obviněného jako na nevinného – presumce nevinny. Každý má právo čelit svému žalobci.
- XIV. Každý má právo na svobodné vzdělání v základní škole. Přístup k vyššímu vzdělání je otevřený všem podle zásluh rodičů.
- XV. Žádný člověk nesmí být předmětem mučení nebo krutého zacházení, pokud nedosáhl 25 let věku.
- XVI. Každý má právo zúčastnit se vlády prostřednictvím svobodně zvolených představitelů. Vláda se vybírá podle věku a majetku.

XVII. Každý má právo vlastnit automobil.

XVIII. Jednání lidového shromáždění se povede v jazyce, který bude vylosován.
Kdo daným jazykem nehovoří, nesmí hlasovat.

XIX. Všichni lidé se podílejí na rozhodování ve státě podle svého vzdělání a zásluh.

XX. Občan, který neprojeví svůj postoj ve volbách, ztrácí právo na případnou sociální pomoc.

Úkol: Na závěr diskuse se snažte posoudit, zda spolužáci i vy sami jste postupovali demokraticky. Zobecněte určité zásady demokratické diskuse.

5. CO KDYŽ

Zajímavý námět, jak připravit děti na nezvyklé situace, je na webových stránkách ministerstva vnitra:

<http://www.mvcr.cz/prevence/obcanum/rady/obecne/rodic2.html#opatr>

Hry mohou učit děti, jak se chovat v nebezpečných situacích

Příjemnou formou, jak naučit děti reagovat na určité situace, do kterých by se mohly někdy dostat, jsou hry. Děti odjakživa hrají mezi sebou hru na "Co když, co kdyby, co kdybys..." Můžeme ji zkusit hrát s dítětem, abychom si prověřili, jak je připraveno na nepředvídané okolnosti.

- uvidíš spolužáka, jak něco krade v obchodě
- kamarád se ti svěří s tajemstvím, ze kterého nemáš vůbec dobrý pocit, a naléhá na tebe, abys držel jazyk za zuby
- cestou ze školy tě někdo sleduje (co uděláš na ulici, kde jsou jen domy, ale žádné obchody, a neznáš nikoho, kdo bydlí nablízku)
- někdo tě ve škole šikanuje a nutí, abys jeho počínání nikomu neprozradil
- jsi doma sám, jen s paní, která tě hlídá, najednou někdo zazvoní a tvoje pečovatelka ti řekne, abys šel otevřít
- v kuchyni hoří a rodiče si odskočili nakoupit
- někdo tě uchopí a snaží se tě zavléci do auta
- tvůj pes se vrátil do vozovky a letí přímo pod auto
- při návratu ze školy najdeš vchodové dveře vašeho bytu otevřené a věci rozházené všude kolem
- ztratil ses rodičům v parku nebo v obchodním domě,
- bojíš se tmy
- nesnášíš člověka, který tě chodí hlídat, když jsi sám doma, ale bojíš se to říci rodičům
- tvému mladšímu bratrovi nebo sestře ublížil někdo, koho znáš
- jsi sám doma a za dveřmi nabízí nějaký člověk zboží a dožaduje se vstupu dovnitř
- cizí člověk ti přišel říci, že tvoje matka náhle onemocněla a že tě má odvézt za ní
- výrostci ti ukradli kolo a vyhrožují, že tě zmlátí, když to někomu řekneš
- kamarád ti nabízí nějaký prášek a slibuje, že se po něm budeš báječně cítit

Hry "Co když" mohou povzbudit děti k tomu, aby se spoléhaly samy na sebe, a dodat jim důvěru v to, že jsou schopny se samy o sebe postarat. Jsou rovněž zajímavou formou, jak zjistit, co už děti vědí a co by vědět chtěly.

Zdroj (se souhlasem autorky): brožura Prevence není nikdy dost Mgr. Bartíkové (dotazník zpracován podle Caren Adamsové a Jennifer Cayové, jako překlad vydalo Themis nakladatelství Tiskárny MV, p. o.).

6. PREZIDENT A JEHO POSTAVENÍ V NAŠÍ ÚSTAVĚ

Zdroj: Saša Dobrovolná, Jan Zouhar

Téma je zpracováno na základě třífázového modelu učení. Pro každou fázi nabízíme několik možných aktivit, které je možné se žáky realizovat. Samozřejmě nepředpokládáme, že budou využity všechny. Vše záleží na rozhodnutí učitele, který vychází z konkrétní situace ve třídě. Některé aktivity je možné použít v různých částech procesu učení. Plní pak odlišnou funkci.

Cíl

Aktivní činností žáci získají přehled o postavení a kompetencích prezidenta republiky

Čas

1–2 vyučovací hodiny podle uvážení vyučujícího

Pomůcky

- Ústava ČR
- materiál pro žáky č. 1 – Ústava ČR – Výkonná moc – Prezident
- materiál pro žáky č. 2 – Prezident a jeho pravomoci – test
- materiál pro žáky č. 3 – Obrázky jednotlivých prezidentů

Evokace

1. Podívejte se na obrázky našich prezidentů a pokuste se je srovnat tak, jak po sobě zastávali funkci prezidenta.
2. Pokuste se zamyslet a napsat do pracovního listu, co byste dělali, kdybyste byli prezidentem.
3. Napište seznam vlastností, které by měl mít prezident.
4. Chtěli byste být prezidentem? Napište výhody a nevýhody, které z této funkce vyplývají.
5. Potřebuje naše země prezidenta? Diskusní pavučina.

Uvědomění si významu

1. Na základě pracovního textu se pokuste rozhodnout, které věty jsou pravdivé a které ne.

2. Na základě pracovního listu s obrázky našich prezidentů zjistěte, kdy který vykonával funkci prezidenta. Použijte materiály ze žákovské knihovny a občanské výchovy.
3. Potřebuje naše země prezidenta? Diskusní pavučina.

Reflexe

1. Dopis prezidentovi – volné psaní.
2. Pětilístek na téma prezident.
3. Potřebuje naše země prezidenta? Diskusní pavučina.

Metodické poznámky

Při každé aktivitě je potřeba věnovat dostatečnou pozornost diskusi, která pomůže žákům ujasnit si další otázky a je pro učitele signálem pochopení a ukázkou přístupu žáků k danému tématu.

Moc výkonná

Prezident republiky

Článek 54

- (1) Prezident republiky je hlavou státu.
- (2) Prezidenta republiky volí Parlament na společné schůzi obou komor.
- (3) Prezident republiky není z výkonu své funkce odpovědný.

Článek 55

Prezident republiky se ujímá úřadu složením slibu. Volební období prezidenta republiky trvá pět let a začíná dnem složení slibu.

Článek 57

- (1) Prezidentem republiky může být zvolen občan, který je volitelný do Senátu.
- (2) Nikdo nemůže být zvolen více než dvakrát za sebou.

Článek 58

- (1) Navrhovat kandidáta je oprávněno nejméně deset poslanců nebo deset senátorů.
- (2) Prezidentem republiky je zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců i nadpoloviční většinu hlasů všech senátorů.
- (3) Nezáská-li žádný z kandidátů nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců a všech senátorů, koná se do čtrnácti dnů druhé kolo volby.

- (4) Do druhého kola postupuje kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Poslanecké sněmovně, a kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Senátu.
- (5) Je-li více kandidátů, kteří získali stejný nejvyšší počet hlasů v Poslanecké sněmovně, nebo více kandidátů, kteří získali stejný nejvyšší počet hlasů v Senátu, sečtou se hlasy odevzdané pro ně v obou komorách. Do druhého kola postupuje kandidát, který takto získal nejvyšší počet hlasů.
- (6) Zvolen je kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců i nadpoloviční většinu hlasů přítomných senátorů.
- (7) Nebyl-li prezident republiky zvolen ani ve druhém kole, koná se do čtrnácti dnů třetí kolo volby, v němž je zvolen ten z kandidátů druhého kola, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců a senátorů.
- (8) Nebyl-li prezident republiky zvolen ani ve třetím kole, konají se nové volby.

Článek 59

- (1) Prezident republiky složí slib do rukou předsedy Poslanecké sněmovny na společné schůzi obou komor.
- (2) Slib prezidenta republiky zní: "Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj úřad budu zastávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí."

Článek 60

Odmítne-li prezident republiky složit slib nebo složí-li slib s výhradou, hledí se na něho, jako by nebyl zvolen.

Článek 61

Prezident republiky se může vzdát svého úřadu do rukou předsedy Poslanecké sněmovny.

Článek 62

Prezident republiky

- a) jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi,
- b) svolává zasedání Poslanecké sněmovny,
- c) rozpouští Poslaneckou sněmovnu,
- d) pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády,
- e) jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy,
- f) jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu,
- g) odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zhlazuje odsouzení,
- h) má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního,

- i) podepisuje zákony,
- j) jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu,
- k) jmenuje členy Bankovní rady České národní banky,
- l) vyhlašuje referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii a jeho výsledek.

Článek 63

(1) Prezident republiky dále

- a) zastupuje stát navenek,
- b) sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy,
- c) je vrchním velitelem ozbrojených sil,
- d) přijímá vedoucí zastupitelských misí,
- e) pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí,
- f) vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu,
- g) jmenuje a povyšuje generály,
- h) propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán,
- i) jmenuje soudce,
- j) má právo udělovat amnestii.

(2) Prezidentovi republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v ústavním zákoně uvedeny, stanoví-li tak zákon.

(3) Rozhodnutí prezidenta republiky vydané podle odstavce 1 a 2 vyžaduje ke své platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.

(4) Za rozhodnutí prezidenta republiky, které vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, odpovídá vláda.

Článek 64

(1) Prezident republiky má právo účastnit se schůzí obou komor Parlamentu, jejich výborů a komisí. Udělí se mu slovo, kdykoliv o to požádá.

(2) Prezident republiky má právo účastnit se schůzí vlády, vyžádat si od vlády a jejích členů zprávy a projednávat s vládou nebo s jejími členy otázky, které patří do jejich působnosti.

Článek 65

(1) Prezidenta republiky nelze zadržet, trestně stíhat ani stíhat pro přešupek nebo jiný správní delikt.

(2) Prezident republiky může být stíhán pro velezradu, a to před Ústavním soudem na základě žaloby Senátu. Trestem může být ztráta prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabyt.

(3) Trestní stíhání pro trestné činy spáchané po dobu výkonu funkce prezidenta republiky je navždy vyloučeno.

Článek 66

Uvolní-li se úřad prezidenta republiky a nový prezident republiky ještě není zvolen nebo nesložil slib, rovněž nemůže-li prezident republiky svůj úřad ze závažných důvodů vykonávat a usnese-li se na tom Poslanecká sněmovna a Senát, přísluší výkon funkcí podle čl. 63 odst. 1 písm. a), b), c), d), e), h), i) j), čl. 63 odst. 2 předsedovi vlády. Předsedovi Poslanecké sněmovny přísluší v době, kdy předseda vlády vykonává vymezené funkce prezidenta republiky, výkon funkcí prezidenta republiky podle čl. 62 písm. a), b), c), d), e), k), l); uvolní-li se úřad prezidenta republiky v době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, přísluší výkon těchto funkcí předsedovi Senátu.

PREZIDENT A JEHO POSTAVENÍ V NAŠÍ SPOLEČNOSTI

Označte, které situace by se mohly (+) či nemohly (-) stát podle naší platné ústavy.

1	Na základě výsledků hospodaření státu zvýšil prezident republiky svým výnosem spotřební daň o 1 %.	
2	Prezident republiky rozhodl, že každý žák, který dosáhne průměru známek 1 na konci deváté třídy, obdrží po dosažení plnoletosti řidičský průkaz.	
3	Prezident republiky včera jmenoval rektora Vysoké školy ekonomické.	
4	Včera pan prezident rozhodl o vrácení novely Ústavy ČR Parlamentu.	
5	Včera byl ukončen legislativní zápas o prosazení zákona o sociálních dávkách podpisem zákona prezidentem republiky.	
6	Včera zveřejnila prezidentská kancelář rozhodnutí prezidenta republiky o rozpuštění Poslanecké sněmovny.	
7	Dnes bude prezident republiky jmenovat do funkce posledního člena Bankovní rady ČR.	
8	Prezident republiky vrátil zákon o státní maturitní zkoušce Parlamentu ČR.	
9	Prezident republiky je od včerejšího dne stíhán Ústavním soudem na návrh 10 poslanců levicových stran.	
10	Včera ve večerních hodinách podepsal prezident republiky prezidentský dekret, kterým prohlásil stávku učitelů za nezákonnou.	
11	8. 5. 2005 udělí prezident republiky nejvyšší státní vyznamenání rotmistrovovi P. Krátkému za jeho hrdinství v zahraniční misi Armády ČR.	
12	Prezident republiky rozhodl o zrušení Senátu.	
13	Ministr spravedlnosti vyjádřil souhlas s návrhem amnestie prezidenta republiky.	
14	Na návrh ministra zahraničních věcí pověřil prezident republiky Karla Dlouhého funkcí velvyslance ČR ve Francii.	
15	Prezident republiky povýšil dnes ráno plukovníka Jana Nového do hodnosti generála. Toto povýšení zítra při návratu ze služební cesty schválí svým podpisem i předseda vlády.	
16	26. února podepsal prezident republiky na své zahraniční cestě mezistátní smlouvu mezi ČR a Rakouskem.	
17	Včera v ranních hodinách se prezident republiky při soukromé cestě na své letní sídlo dopustil závažného dopravního přestupku, a byla mu proto na místě udělena bloková pokuta 5000 Kč.	
18	Prezidenti České republiky a Slovenské republiky se na společném jednání v Piešťanech dohodli o sloučení obou států.	
19	Včera v odpoledních hodinách byl ve druhém kole zvolen prezident ČR, který okamžitě po zvolení rozhodl a vyhlásil amnestii.	
20	Parlament ČR na svém společném jednání odhlasoval většinou všech hlasů nedůvěru prezidentu republiky, a proto předseda Poslanecké sněmovny požádal	

	prezidenta, aby odstoupil.	
21	Dnes se začal projednávat návrh zákona, který navrhl prezident republiky.	
22	Prezident republiky včera jmenoval 4 soudce Nejvyššího soudu.	
23	Minulý týden navštívil prezident republiky Vysokou školu zahraničního obchodu a po předložení výsledků práce školy rozhodl o jejím zrušení od září příštího roku.	

Výsledky testu

+ 3, 5, 6, 7, 8, 11, 13, 14, 16, 17, 22

- 1, 2, 4, 9, 10, 12, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 23

Václav Havel

Václav Havel

Gustáv Husák

Gustáv Husák

T. G. Masaryk

Tomáš G. Masaryk

Ludvík Svoboda

Ludvík Svoboda

Antonín Novotný

Antonín Zápotocký

Gottwald

Klement Gottwald

Emil Hácha
1909

Emil Hácha

Eduard Beneš

7. KATASTROFA VE MĚSTĚ

Situace

Ráno ve 4.23 h došlo k mimořádné havárii. Došlo k výbuchu výměňkové stanice na zimním stadionu. Uniklo velké množství jedovatého plynu, který zamořil střed města. Jste členem krizového štábu, jenž má vypracovat krátkodobá a dlouhodobá opatření pro likvidaci havárie a zajištění budoucí bezpečnosti města.

Jaké role budete zastávat

- Majitel obchodní společnosti, která vlastní zimní stadion. Firma je ve finančních problémech. Technologie výroby ledu byla již dříve kritizována. Sám si uvědomoval rizika, ale finanční situace mu nedovolovala investovat do inovace zařízení. Nyní se obává následků havárie.
- Člen nevládní ekologické organizace, který již dříve požadoval zavedení jiné technologie na výrobu ledu na zimním stadionu.
- Starosta města, který byl zvolen před třemi a půl roku. Právě se rozhoduje v jeho politické straně o jeho možné další kandidatuře.
- Lékař místní nemocnice.
- Majitel restaurace, která je v pásmu zamoření. Jeho restaurace je vyhlášeným podnikem.
- Přednosta železniční stanice. Je zodpovědný za úsek trati v katastru města. Jedovatý smog komplikuje dopravu, protože zasahuje železniční tah.
- Žena v domácnosti, která bydlí v místní okrajové čtvrti. Je matkou syna. Trénuje hokej v místním oddílu, který získal titul juniorského mistra ČR.

Reflexe

- Jaké opatření jste navrhli jednotlivě a jaké bylo nakonec schváleno?
- Domníváte se, že přijaté opatření je objektivně lepší?
- Jak se projevovala daná pozice – role v jednání jednotlivých účastníků?
- Co projednávání situace ztěžovalo?
- Co je nejdůležitější výsledek jednání?
- Co by se stalo, kdyby se účastníci nedohodli?
- Co byste potřebovali vědět, aby se vám lépe rozhodovalo?
- Jak byste rozhodování nyní po své zkušenosti zorganizovali, aby bylo efektivnější?

8. PŘÍPAD LODI MIGNONETTE

Cíl

- přivést žáky k uvažování o lidských právech
- nácvik morální diskuse

Přípravné cvičení

Připomeňte si se žáky Všeobecnou deklaraci lidských práv formou brainstormingu.

Příběh

19. května 1884 vypluli čtyři muži na plavbu z Anglie do Austrálie na jachtě jménem Mignonette. Byl to kapitán Thomas Dudley, první důstojník Edwin Stephans, námořník Ned Brooks a Richard Parker – 17letý plavčík. Po dvou měsících klidné plavby 5. července obrovská vlna narazila z boku na jachtu, a ta se začala potápět. Muži měli čas vzít pouze dvě krabice s konzervami a dostat se na záchranný člun, než se loď zcela potopila. Čtyři nešťastní námořníci se nacházeli uprostřed Atlantiku, 1600 mil od pevniny, s několika málo konzervami zeleniny, které je měly udržet při životě. Po třech dnech se jim podařilo chytit želvu, která jim zajistila jídlo na dalších devět dní. Ale ještě 1000 mil bez jídla a pitné vody je dělilo od pevniny. Občas se jim podařilo chytit pár kapek dešťové vody, ale námořníci začali ztrácet naději a byli zoufalí. Kapitán napsal dopis manželce, že pokud se neobjeví loď "...musíme brzy umřít ... lituji toho, že jsem se vydal na tuto cestu..." Byla tu však šance na přežití o několik málo dnů, alespoň pro tři členy posádky, když by byl obětován jeden muž na jídlo pro ostatní. Kapitán navrhl losovat o tom, kdo by měl být zabit, ale Stephans a Brooks nesouhlasili. Prohlásili: "Pokud máme zemřít, měli bychom zemřít všichni společně."

Mladý Richard Parker, ležící téměř v bezvědomí na zádi člunu, nic neříkal.

Po dvou dalších dnech bez vody a jídla kapitán přesvědčil Stephanse, že jeden z nich musí být obětován pro záchranu ostatních a že jasným kandidátem je Richard Parker. Byl sirotek, neměl ani manželku, ani rodinu a byl již blízko smrti. Ze svého kómatu se probíral jednou za dlouhý čas, aby se napil mořské vody, která však

jeho stav ještě zhoršovala, a opět upadal do bezvědomí. Ostatní věděli, že se blíží k pásmu, kudy vedou lodní trasy. Mohli uvidět loď každým dnem, anebo také ne. Dohodli se na tom, že pokud neuvidí loď ani další den, Richarda zabijí. Žádná se neobjevovala. Brooks se nechtěl účastnit zabíjení. Zatímco si na opačném konci člunu schoval obličej do košile, Dudley a Stephans poklekli nad bezvládným Richardem. "Richard, chlapče," šeptal kapitán, "nadešel tvůj čas." Stephans byl připraven přidržit mladíkovi nohy, ale nebylo to třeba. Chlapec byl příliš slabý, než aby zápasil o život. Kapitán vytáhl kapesní nůž a bodl chlapce do krku. Smrt nastala okamžitě. Všichni tři vypili krev a jedli srdce a plíce tři následující dny. Čtvrtý den je zachránila německá loď Montezuma. Všichni tři byli velmi zesláblí. Prvního důstojníka a kapitána museli vytáhnout na loď pomocí lana.

Muži přistáli v Anglii 7. září 1884. Dudley, Stephans a Brooks předstoupili před Námořní úřad, aby vysvětlili příčinu chlapcovy smrti.

Dotazy žákům

- Myslíte si, že tito tři muži udělali něco špatného?
- Měli by být obviněni ze spáchání zločinu?
- Měli by všichni tři být stejně potrestáni?

Pokračování příběhu

Případy podobné tomuto se stávaly i v minulosti, a tak Dudley, Stephans a Brooks byli velice překvapeni, že byli okamžitě obviněni z vraždy. Později byl Brooks viny zproštěn. Veřejnost se velice zajímala o tento případ a všechno bylo podrobně popisováno v novinách. Byly pořádány finanční sbírky na zaplacení dobrých obhájců. Při vlastním soudním procesu se všichni shodli, pokud šlo o fakta případu, avšak porota stála před obtížným úkolem. Sympatizovala s těmito třemi muži a byla by ráda souhlasila s tím, že nebylo špatné zabít jednoho pro záchranu ostatních. Zároveň si však byla vědoma, že zabít úmyslně člověka, který neohrožuje ostatní, musí být bráno jako vražda. Soudce navrhl porotě způsob, jak vyřešit tento problém tím, že jim povolil ne zcela obvyklý postup – tzv. "zvláštní verdikt". To znamenalo, že porota konstatovala fakta, ale rozhodnutí o obvinění z vraždy bylo ponecháno pěti soudcům.

Dotazy žákům

- Kdybyste byli jedním z pěti soudců, shledali byste Dudlelye a Stepheanse vinnými/nevinnými vraždou?
- Svůj názor odůvodněte.
- Pokud byli vinni, jaký trest byste navrhli?

Dokončení příběhu

Rozsudek soudu zněl, že Dudley a Stephans jsou vinni vraždou. Běžný trest pro vraždu – smrt – byl v jejich případě změněn na šest měsíců vězení. V porovnání s tresty jiných námořníků v podobné situaci a se sazby v této době se mnoha lidem tento rozsudek zdál příliš přísný.

Dotazy žákům:

- Právo Richarda Parkera na život bylo porušeno. A co právo na život ostatních členů posádky?
- Co byste dělali vy na jejich místě?
- Někteří lidé jsou přesvědčeni, že na světě odjakživa existují "přirozené" zákony a práva, které jsou spravedlivé a všem jasné. Například právo na svobodu by mělo být "přirozeným" právem. Souhlasíte s touto myšlenkou? Co dalšího, kromě života, bychom měli mít jako "přirozené" právo?
- Pokud by nastala taková situace, že pro záchranu mnoha lidí je potřeba vyzkoušet nový preparát, má vědec právo použít jiného člověka k tomuto experimentu?

9. SOUDNÍ ŘÍZENÍ

Zdroj: Jan Zouhar

Cíl

- interaktivní formou seznámit studenty s hlavními zásadami trestního a civilního řízení a pochopení jejich hlavních odlišností
- cvičit schopnost aktivně a s porozuměním číst právní text

Pomůcky

- materiál pro žáky č. 1 Usnesení okresního soudu
- materiál pro žáky č. 2 Zákon o trestním řízení

Postup

1. Skupinu rozdělíme na dvě poloviny a každé z nich rozdáme jeden materiál pro žáky.
2. Studenti budou samostatně pracovat. Jejich úkolem bude zjistit průběh jednotlivých řízení – civilního a trestního.
3. V další části hodiny vytvoříme dvojice tak, aby v nich byl vždy jeden student, který pracoval s materiálem č. 1 a 2.
4. Studenti budou mít za úkol vzájemně se informovat o zásadách jednotlivých soudních řízení.
5. Studenti pak ve dvojicích budou mít za úkol zjistit, v čem se trestní a civilní řízení nějak liší a v čem je společné.

Instrukce pro učitele

- Nyní se rozdělíme do dvojic, a to tak, že nebudou v žádné dvojici sousedé z lavice a osoby stejného pohlaví.
- Nyní dostane každý žák pracovní list, a to tak, že ve dvojici budou mít dva rozdílné materiály.

- Vaším úkolem je nyní prostudovat váš materiál, ujasnit si průběh soudního řízení a odpovědět na dané otázky. Máte na to 15 minut.

a) Otázky pro civilní řízení

1. Kdo je žalobce? Odpověď: Karel Bílý
2. Kdo je žalovaný? Odpověď: Karel Černý
3. Co je příčinou sporu? Odpověď: Karel Černý posunul plot na pozemek Karla Bílého.
4. Musí se žalovaný vyjádřit? Odpověď: Nemusí.
5. Pokud se žalovaný nevyjádří, co nastane? Odpověď: Má se za to, že souhlasí se žalobou.
6. Pokud se žalovaný vyjádří, co musí jeho vyjádření obsahovat? Odpověď: Musí uvést ta skutková tvrzení, se kterými nesouhlasí, a uvést a předložit důkazy.
7. Jak bude postupovat soudkyně, když zjistí, že nejsou předloženy důležité listiny? Odpověď: Soudkyně bude rozhodovat jen na základě důkazů, které jí byly předloženy.
8. Může být žalobce či žalovaný osvobozen od soudních poplatků? Odpověď: Ano, ale jen ze zákonných důvodů.
9. Pokuste se vysvětlit pojem věcná příslušnost a místní příslušnost. Odpověď: Zda příslušnému soudu věc přísluší z hlediska obsahu sporu a místa.
10. Pokuste se rozhodnout, co musí obsahovat návrh žaloby Karla Bílého. Odpověď: O co se jedná, co se stalo (Karel Černý posunul nový plot na pozemek Karla Bílého). Důkazy: výpis z katastru nemovitostí, že Karel Bílý opravdu vlastní daný pozemek, fotka nebo plánec současného stavu a stavu předešlého.

b) Otázky pro trestní řízení

1. Jak probíhá stíhání člověka, který porušil zákon? Odpověď: Může probíhat jen podle zákona o trestním řízení a na základě důvodů tam stanovených. To znamená, že osoba může být stíhána jen za trestné činy uvedené v zákoně.
2. Co to je presumpce nevinny? Odpověď: Člověk je považován za nevinného, dokud soud nerozhodne o jeho vině. Jen soud má právo toto učinit.
3. Kdo je ze zákona určen stíhat lidi, kteří porušili zákon? Odpověď: Státní zástupce.
4. Které trestné činy se nemusí stíhat? Odpověď: Všechny trestné činy je potřeba ze zákona stíhat.
5. Co jsou to orgány činné v trestním řízení? Odpověď přímo v textu není obsažena, ale žáci by se měli pokusit odpovědět ze své životní zkušenosti a zbytek pak dokončíme společně. Policie ČR, Úřad kriminální služby a vyšetřování, státní zástupce, soud.

6. Co to je důkaz? Snaž se odpověď zformulovat obecně a pak uvést příklady. Veškeré hmotné skutečnosti: stopy, předměty, krev atd. a výpovědi svědků.
 7. Co je cílem trestního řízení a trestu? Odpověď: Trestat, vychovávat, předcházet trestným činům.
 8. Kdy rozhodne soud, zda určitá osoba spáchala trestný čin? Odpověď: Rozhodne na základě obžaloby.
 9. Jaký je rozdíl mezi senátem a samosoudcem? Odpověď: Soud je reprezentován buď jedním soudcem – samosoudce, nebo několika (minimálně třemi) osobami, které tvoří senát, ze kterého musí být alespoň jeden profesionální soudce.
 10. Proč je trestní řízení před soudem veřejné? Odpověď: Aby byla zajištěna veřejná kontrola jednání. Jen v odůvodněných případech může být veřejnost vyloučena. Pak veřejnost zastupuje jedna pověřená osoba, která je vázána mlčením o utajovaných skutečnostech, ale má právo se veřejně vyjádřit k průběhu jednání.
 11. Proč je jednání před soudem ústní? Odpověď: Ústní jednání zajišťuje, že případné písemné výpovědi nebudou zfalšovány.
 12. Na základě čeho rozhoduje soud? Odpověď: Na základě důkazů, které má povinnost předložit státní zástupce.
 13. Jak jsou chráněna práva obžalovaného? Odpověď: Obžalovaný musí být poučen o svých právech před zahájením jednání.
- Nyní je vaším úkolem vzájemně ve dvojicích se seznámit s průběhem trestního a civilního řízení.
 - Vyberte nebo vyvolejte dobrovolníka, který by pro všechny zopakoval průběh trestního a civilního řízení.
 - Případné nepřesnosti v popisech opravte.
 - Instrukce pro žáky: Pokuste se nyní ve dvojicích určit rozdíly v průběhu obou řízení.
 - Žáci by měli dojít k závěru, že rozdíl spočívá:

a) zahájení řízení

Trestní řízení musí začít, jakmile se spáchá trestný čin. Pokud se nezjistí pachatel, spis se odloží. Orgány činné v trestním řízení jsou ze zákona povinny zahájit řízení. Naopak civilní řízení začne na základě rozhodnutí právního subjektu: fyzické nebo právnické osoby.

b) důkazní břemeno

I. trestní řízení – orgány činné v trestním řízení jsou povinny ze zákona předložit všechny důležité důkazy soudu a ten je povinen to vyžadovat.

II. civilní řízení – soud rozhoduje jen na základě důkazů, které předložily strany v civilním řízení. Důkazní břemeno leží tedy na stranách, které vedou soudní spor, a ne na soudu.

- Vyučující společně se žáky shrne hlavní fakta, se kterými se seznámili. Je možné použít fólie na meotar a promítnout jim uspořádání soudní síně a schéma k zapamatování.
- Zeptejte se žáků na případné dotazy a skutečnosti, které jim nejsou jasné, a připravte si odpověď na příští hodinu.

Pracovní materiál pro žáky č. 1

Usnesení

Okresní soud v Kocourkově v právní věci žalobce Karla Bílého

bytem Zlámaná Lhota č. p. 234, okres Kocourkov

proti žalovanému

Karlu Černému bytem Dlouhá Lhota č. p. 567, okres Kocourkov

o

vrácení posunutí plotu do pozemku Karla Bílého na hranice pozemků,

předkládá žalovanému **žalobu s výzvou a poučením.**

Soud vyzývá žalovanou stranu, aby se ve věci písemně vyjádřila, zejména tak, zda žalobou uplatněný nárok uznává zčásti, nebo zcela, a pokud nárok neuznává, aby uvedla skutková tvrzení o tom, v čem jsou skutková tvrzení žalobce nepřesná či nepravdivá, uvedla vlastní skutková tvrzení, na kterých staví svou obranu proti žalobě, a aby na podporu těchto tvrzení označila důkazy, a pokud disponuje důkazy listinného charakteru, nechť předloží takové listiny, případně jejich kopie s tím, že originální doklady musí být předloženy při jednání soudu. Takto je třeba označit veškeré důkazy, aby soud mohl ve věci rozhodnout při jediném nařízeném jednání nebo bez nařízení jednání a musí být také uvedeno, ke kterým konkrétním skutkovým tvrzením žalované strany, na nichž staví svou obranu, se důkazy vztahují a co jimi má být prokázáno.

V této souvislosti soud připomíná, že podle ust. § 120, odst. 1 o. s. ř. jsou účastníci povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Dle ust. § 104 a) a § 105 o. s. ř. soud zkoumá věcnou příslušnost kdykoli za řízení, místní příslušnost zkoumá soud předtím, než začne jednat ve věci samé, později ji zkoumá jen k námitce účastníka, je-li uplatněna při prvním úkonu, který účastníku přísluší. Jestliže chce žalovaná strana namítat místní nepřislušnost Okresního soudu ve, musí tak učinit na základě této výzvy.

Soud **upozorňuje**, že k projednání věci samé není třeba nařizovat jednání tehdy, jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů. Soud proto **vyzývá** žalovanou stranu, pokud souhlasí s tím, aby bylo ve věci rozhodnuto bez nařízení jednání na základě předložených listinných důkazů, aby listinné důkazy předložila a prohlásila, zda se vzdává práva účasti na projednávání věci, popřípadě zda souhlasí s rozhodnutím věci bez nařízení jednání. Pokud tato výzva zůstane ve stanovené lhůtě 30 dnů bez vyjádření, bude mít soud za to, že žalovaná strana nemá námitek proti rozhodnutí ve věci bez nařízení jednání (§101, odst. 4 obč. s. ř.).

Soud **vyzývá** účastníky ke smírnému vyřešení sporu s tím, aby po důkladném zvážení, popřípadě po konzultaci s právním zástupcem, soudu sdělili, zda je skutečně zcela vyloučeno smírné vyřešení sporu, jak probíhá mimosoudní jednání a z jakého důvodu případně skončilo neúspěšně.

Účastník, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků, může požádat soud o ustanovení zástupce, jestliže je to třeba k ochraně jeho zájmů. V takovém případě je třeba, aby předložil soudu potvrzení o výši svých výdělků, a pokud nemá příjmy ze závislé činnosti, potvrzení o dosahovaných příjmech z jiných zdrojů. V případě podnikatele je třeba předložit kopii daňového přiznání, potvrzeného příslušným finančním úřadem.

Jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na tuto výzvu soudu včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává; o tomto následku (§ 153a odst. 3) je tímto poučen.

Poučení

Proti tomuto usnesení není odvolání přípustné.

Okresní soud ve

Mgr. Jarmila Novotná
samosoudkyně

Žaloba

Otázky pro žáky:

1. Kdo je žalobce?
2. Kdo je žalovaný?
3. Co je příčinou sporu?
4. Musí se žalovaný vyjádřit?
5. Pokud se žalovaný nevyjádří, co nastane?
6. Pokud se žalovaný vyjádří, co musí jeho vyjádření obsahovat?
7. Jak bude postupovat soudkyně, když zjistí, že nejsou předloženy důležité listiny?
8. Může být žalobce či žalovaný osvobozen od soudních poplatků?
9. Pokuste se vysvětlit pojem věcná příslušnost a místní příslušnost
10. Pokuste se rozhodnout, co musí obsahovat návrh žaloby Karla Bílého.

Pracovní materiál pro žáky č. 2

§ 2

Základní zásady trestního řízení

(1) Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.

(2) Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

(3) Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

(4) Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Trestní věci musí projednávat co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. K obsahu petic zasahujících do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí.

(5) Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezbavuje soud povinností, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.

(6) Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

(7) Všechny orgány činné v trestním řízení spolupracují se zájmovými sdruženími občanů a využívají jejich výchovného působení.

(8) Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání, které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.

(9) V trestním řízení před soudem rozhoduje senát nebo samosoudce; předseda senátu nebo samosoudce rozhodují sami jen tam, kde to zákon výslovně stanoví. Rozhoduje-li v přípravném řízení soud v prvním stupni, rozhodnutí činí soudce.

(10) Trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v tomto zákoně.

(11) Jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychají.

(12) Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném i neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.

(13) Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si

těž může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.

(14) Orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce. Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá.

1. Jak probíhá stíhání člověka, který porušil zákon?
2. Co to je presumpce nevinny?
3. Kdo je ze zákona určen stíhat lidi, kteří porušili zákon?
4. Které trestné činy se nemusí stíhat?
5. Co jsou to orgány činné v trestním řízení?
6. Co to je důkaz? Snaž se odpověď zformulovat obecně a pak uvést příklady.
7. Co je cílem trestního řízení a trestu?
8. Kdy rozhodne soud, zda určitá osoba spáchala trestný čin?
9. Jaký je rozdíl mezi senátem a samosoudcem?
10. Proč je trestní řízení před soudem veřejné?
11. Proč je jednání před soudem ústní?
12. Na základě čeho rozhoduje soud?
13. Jak jsou chráněna práva obžalovaného?

10. ZAKÁZAT ČI NEZAKÁZAT

Cíl

- rozhodování
- odpovědnost

Provedení

Situace

Kouření cigaret je závažný národní problém. Každý rok umírá velké množství občanů na rakovinu plic a další choroby, které souvisí s kouřením. Je jich více než postižených AIDS a drogami. Studie ukázaly přímý vliv mezi kouřením a rakovinou, dokonce inhalace kouře z cigarety druhého člověka se ukázala jako nebezpečná. Otázka zákazu reklamy na tabákové výrobky se stává více a více kontroverznější, protože prodejci brání svoje právo na svobodu podnikání a odpůrci kouření argumentují svým právem na zdravé ovzduší a zdravotními důvody. Navíc dochází ke znepokojivému růstu kouření u mládeže.

Senátorka Nováková byla zvolena za oblast Kutné Hory, kde stojí velká továrna na cigarety, která podle statistických údajů dává přímo práci 3500 lidem a 940 zprostředkovaně. Schválení tohoto zákona by vedlo k omezení prodeje cigaret, a tím by mnoho lidí přišlo o práci. Ekonomiku regionu by to vážně narušilo.

Senátorka Nováková je osobně přesvědčena o škodlivosti kouření a dala by přednost tomu, kdyby reklama na tabákové výrobky byla omezena, protože je přesvědčena, že ohrožuje především mládež. Sama je nekuřačka. Na druhou stranu si je vědoma toho, že schválení tohoto zákona by negativně ovlivnilo okrsek, kde byla zvolena. Senátorka Nováková stojí před dilematem společným mnoha členům Senátu: je její povinností hlasovat pro obecné blaho země, nebo zastupovat zájmy svého regionu?

Co si myslíte?

1. Jaké důvody vás napadají, které by mohla senátorka Nováková uplatnit v hlasování proti zákonu, i když se domnívá, že zákon by byl dobrý?
2. Jaké důvody vás napadají, které by mohla senátorka Nováková uplatnit pro zákon, i když se domnívá, že zákon by měl negativní dopady na její volební okrsek?
3. Pokud bude senátorka Nováková hlasovat pro zákon, jaké důsledky to může mít pro ni, pro její okrsek a její zemi?
4. Pokud bude senátorka Nováková hlasovat proti zákonu, jaké důsledky to může mít pro ni, pro její okres a stát?
5. Co byste na místě senátorky Novákové udělali vy? Napadá vás způsob, jak vyhovět zájmům státu i svému okresu?
6. Obecně vzato, domníváte se, že zvolení zástupci mají povinnost jednat podle přání svých voličů, nebo uplatňovat úsudek podle svého nejlepšího vědomí pro obecné blaho?

Provedení

Nejvhodnější metodou provedení této aktivity je řízená diskuse nebo diskusní pavučina.

Reflexe

- Jak probíhala diskuse?
- V čem je problém rozhodování?
- Jak se shodovala vaše stanoviska s většinovým?
- Co je to odpovědnost?
- Co nového jste poznali?

11. TRESTNÍ SAZBY

Zdroj: Jan Zouhar

Cíl

- rozvíjet právní vědomí
- seznámit se s tresty v našem právu
- cvičit schopnost aktivně a s porozuměním číst právní text
- rozvíjet morální hodnoty

Metodické poznámky

Porovnejte se záky trestné činy, které mají za následek smrt člověka, a diskutujte o sazbách. Vysvětlete pojmy úmyslná vražda, neúmyslné ublížení na zdraví.

Pokud bude ve třídě zájem, můžete diskutovat i o trestu smrti.

Jako domácí úkol můžete některým studentům zadat úkol: zjistěte na internetu, kolik bylo popravených lidí u nás od roku 1945.

Úkoly

1. Projděte si jednotlivé trestné činy a snažte se odhadnout, jaká sazba trestu – odnětí svobody – je pro takový trestný čin uvedena v trestním zákoně. Jeden a týž trestný čin se obvykle posuzuje podle následků, popřípadě když je trestný čin spáchán organizovanou skupinou nebo opakovaně (přitěžující okolnosti). Odhadujte trest při spáchání jednotlivcem bez přitěžujících okolností.
2. Srovnajte svůj odhad se zněním zákona a vyhodnoťte, jak jste odhadli. Započítejte si za každý rok, který jste správně odhadli, jeden bod.
3. Zhodnoťte a prodiskutujte se spolužáky případné rozdíly. Pokud se někde výrazně odlišujete, pokuste se důvody svého rozhodnutí odůvodnit.
4. Podle zákona si vypište jednotlivé druhy trestných činů.

Tresty podle našeho trestního práva

1. odnětí svobody v maximálním trvání 15 let, výjimečný trest do 25 až doživotí (§ 29)
2. obecně prospěšné práce (50–400 hodin)
3. ztráta čestných titulů a vyznamenání
4. ztráta vojenské hodnosti
5. zákaz činnosti
6. propadnutí majetku
7. peněžitý trest
8. propadnutí věci
9. vyhoštění

10. zákaz pobytu

Trestný čin	Váš odhad	Skutečnost
§ 92 Kdo v úmyslu rozvrátit ústavní zřízení, územní celistvost nebo obranyschopnost republiky se účastní násilných akcí proti republice nebo jejím orgánům, bude potrestán...		
§ 93 Kdo v úmyslu poškodit ústavní zřízení republiky jiného úmyslně usmrtí nebo se o to pokusí, bude potrestán...		
§ 118 Kdo neoprávněně ve větším rozsahu poskytuje služby nebo provozuje výrobní nebo jiné výdělečné podnikání, bude potrestán...		
§ 121 Kdo na cizím majetku způsobí škodu nikoli nepatrnou tím, že poškozuje spotřebitele zejména tak, že je šidí na jakosti, množství nebo hmotnosti zboží, nebo kdo uvede ve větším rozsahu na trh výrobky, práce nebo služby a zatají přítom jejich podstatné vady, bude potrestán...		
§ 140 Kdo sobě nebo jinému opatří padělané nebo pozměněné peníze nebo kdo takové peníze přechovává, bude potrestán odnětím svobody na...		
§ 147 Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (1) Kdo jako plátce ve větším rozsahu nesplní svoji zákonnou povinnost za poplatníka odvést daň, pojistné na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění nebo příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, bude potrestán odnětím svobody...		
§ 153 Kdo užije násilí v úmyslu působit na výkon pravomoci orgánu státní správy a samosprávy, soudu nebo jiného státního orgánu, bude potrestán...		
§ 158 Veřejný činitel, který v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch a) vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím zákonu, b) překročí svou pravomoc nebo c) nesplní svou povinnost vyplývající z jeho pravomoci, bude potrestán...		
§ 160 Kdo v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu přijme nebo si dá slíbit úplatek, bude potrestán...		
§ 188 a Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody...		
§ 189 Kdo úmyslně způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé lidské choroby, bude potrestán odnětím svobody až...		
§ 190 Kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé lidské choroby, bude potrestán odnětím svobody až na...		

§ 196 Kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobem škody velkého rozsahu, bude potrestán ...		
§ 198) Kdo veřejně hanobí a) některý národ, jeho jazyk, některou etnickou skupinu nebo rasu nebo b) skupinu obyvatelů republiky pro jejich politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody až na...		
§ 202 Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí historickou nebo kulturní památku, hrob nebo jiné pietní místo nebo hrubým způsobem ruší shromáždění nebo obřad občanů, bude potrestán...		
§ 202 a Kdo bez povolení otevře hrob nebo hrobku nebo urnu s lidskými ostatky, bude potrestán odnětím svobody až na...		
§ 203, odst. 2 Kdo utýrá zvíře, bude potrestán...		
§ 205 Kdo uvádí do oběhu, rozšiřuje, činí veřejně přístupnými, vyrábí nebo dováží pornografická díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu, zobrazení nebo jiné předměty... v nichž se projevuje neúcta k člověku a násilí nebo která zobrazují sexuální styk s dítětem, se zvířetem nebo jiné sexuální patologické praktiky, bude potrestán ...		
§ 206 Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobily značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na...		
§ 207 Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na...		
§ 213 Kdo neplní, byť z nedbalosti, svou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán ...		
§ 218 Kdo soustavně nebo ve větší míře podává osobám mladším než osmnáct let alkoholické nápoje, bude potrestán odnětím svobody až na...		
§ 218 a Kdo opakovaně nebo ve větší míře podává osobě mladší než osmnáct let anabolika nebo jiné prostředky s anabolickým účinkem k jinému než léčebnému účelu, bude potrestán odnětím svobody až na...		
§ 219 Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán...		
§ 219 Kdo jiného úmyslně usmrtí... Kdo toto usmrcení spáchá na dvou nebo více osobách, zvláště surovým způsobem, opětovně, na těhotné ženě, na osobě mladší 18 let, bude potrestán ...		
§ 221 Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví a způsobí-li smrt,		

bude potrestán ...		
§ 225 Kdo úmyslně ohrozí život nebo zdraví jiného tím, že se zúčastní rvačky, bude potrestán ...		
§ 226 Kdo jiného vydá, byť z nedbalosti, nebezpečí pohlavní nákazy, bude potrestán odnětím svobody až...		
§ 231 Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až...		
§ 234 Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán...		
§ 235 Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opomněl nebo trpěl, bude potrestán...		
§ 241 Kdo násilím nebo pod pohrůžkou násilí donutí ženu k souloži nebo kdo k takovému činu využije její bezbrannosti, bude potrestán...		
§ 242 Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán ...		
§ 247 Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a a) způsobí tak škodu nikoli nepatrnou, b) čin spáchá vloupáním, c) bezprostředně po činu se pokusí uschovat si věc násilím, d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo e) byl za takový čin v posledních třech letech za takový čin odsouzen nebo potrestán, bude potrestán...		
§ 249 Kdo se zmocní cizí věci nikoli malé hodnoty nebo motorového vozidla v úmyslu jich přechodně užívat nebo kdo na cizím majetku způsobí škodu nikoli malou tím, že neoprávněně takových věcí, které mu byly svěřeny, přechodně užívá, bude potrestán ...		
§ 268 Kdo se dopustí pletich v úmyslu dosáhnout úlev v plnění branné povinnosti, bude potrestán odnětím svobody až na...		
§ 269 Kdo na základě řádně mu doručeného povolávacího rozkazu nenastoupí službu v ozbrojených silách do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v takovém povolávacím rozkaze, ač mu v tom nebránila žádná zákonem předpokládaná překážka, bude potrestán odnětím svobody až na...		

140/1961 Sb. Trestní zákon ze dne 29. listopadu 1961

HLAVA PRVNÍ

Trestné činy proti republice

§ 92

Rozvracení republiky

(1) Kdo v úmyslu rozvrátit ústavní zřízení, územní celistvost nebo obranyschopnost republiky anebo zničit její samostatnost, se účastní násilných akcí proti republice nebo jejím orgánům, bude potrestán odnětím svobody na osm až dvanáct let.

(2) Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví více osob nebo smrt,
- c) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu nebo jiný zvlášť závažný následek, nebo
- d) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

§ 93

Teror

Kdo v úmyslu poškodit ústavní zřízení republiky jiného úmyslně usmrtí nebo se o to pokusí, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem.

HLAVA DRUHÁ

Trestné činy hospodářské

§ 118

Neoprávněné podnikání

(1) Kdo neoprávněně ve větším rozsahu poskytuje služby nebo provozuje výrobní nebo jiné výdělečné podnikání, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

- a) používá-li k činu uvedenému v odstavci 1 jiného jako pracovní síly, nebo
- b) získá-li takovým činem značný prospěch.

§ 121

Poškozování spotřebitele

(1) Kdo na cizím majetku způsobí škodu nikoli nepatrnou tím, že poškozuje spotřebitele zejména tak, že je šidí na jakosti, množství nebo hmotnosti zboží, nebo kdo uvede ve větším rozsahu na trh výrobky, práce nebo služby a zatají přitom jejich podstatné vady, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
 - b) získá-li takovým činem značný prospěch, nebo
 - c) byl-li pro takový čin v posledních pěti letech odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn.

§ 140

Padělání a pozměňování peněz

(1) Kdo sobě nebo jinému opatří padělané nebo pozměněné peníze nebo kdo takové peníze přechovává, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

(2) Kdo padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.

- (3) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
 - b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.

§ 147

Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

(1) Kdo jako plátce ve větším rozsahu nesplní svoji zákonnou povinnost za poplatníka odvést daň, pojistné na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění nebo příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až osm let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 prospěch velkého rozsahu.

HLAVA TŘETÍ

Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

Útok na státní orgán

§ 153

(1) Kdo užije násilí v úmyslu působit na výkon pravomoci orgánu státní správy a samosprávy, soudu nebo jiného státního orgánu, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

- (2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,
- a) způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, nebo
 - b) způsobil-li takovým činem škodu velkého rozsahu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(3) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 158

Zneužívání pravomoci veřejného činitele

(1) Veřejný činitel, který v úmyslu způsobil jinému škodu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch

- a) vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím zákonu,
- b) překročí svou pravomoc, nebo
- c) nesplní povinnost vyplývající z jeho pravomoci,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

- a) opatří-li činem uvedeným v odstavci 1 sobě nebo jinému značný prospěch,
- b) způsobil-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti podniku nebo organizace, nebo
- c) způsobil-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvláště závažný následek.

§ 160

Přijímání úplatku

(1) Kdo v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu přijme nebo si dá slíbit úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo za okolností uvedených v odstavci 1 úplatek žádá, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

- a) v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, nebo
- b) spáchá-li takový čin jako veřejný činitel.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

- a) v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu, nebo
- b) spáchá-li takový čin jako veřejný činitel v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch.

HLAVA ČTVRTÁ

Trestné činy obecně nebezpečné

§ 188a

Šíření toxikomanie

(1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči osobě mladší než osmnáct let, nebo
- b) spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

§ 189

Šíření nakažlivé choroby

Kdo úmyslně způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé lidské choroby, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

§ 190

Kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé lidské choroby, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.

HLAVA PÁTÁ

Trestné činy hrubě narušující občanské soužití

§ 196

Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

(1) Kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo užije násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu pro jejich politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Stejně jako v odstavci 2 bude potrestán, kdo se spolčí nebo srotí k spáchání takového činu.

§ 198

Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení

(1) Kdo veřejně hanobí

- a) některý národ, jeho jazyk, některou etnickou skupinu nebo rasu, nebo
- b) skupinu obyvatelů republiky pro jejich politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nejméně se dvěma osobami.

§ 202

Výtržnictví

(1) Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí historickou nebo kulturní památku, hrob nebo jiné pietní místo anebo hrubým způsobem ruší shromáždění nebo obřad občanů, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny.

§ 202a

Hanobení lidských ostatků

(1) Kdo bez povolení otevře hrob nebo hrobku nebo urnu s lidskými ostatky, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Kdo z pohřebiště svévolně odejme lidské ostatky nebo s lidskými ostatky nakládá v rozporu se zákonem, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(3) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny.

§ 203

Týrání zvířat

(1) Kdo týrá zvíře, ačkoliv byl za obdobný přestupek v posledním roce postižen nebo za takový čin v posledních dvou letech odsouzen, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Kdo utýrá zvíře, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(3) Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném.

§ 205

Ohrožování mravnosti

(1) Kdo uvádí do oběhu, rozšiřuje, činí veřejně přístupnými, vyrábí, dováží, provádí nebo vyvází anebo za tím účelem přechovává pornografická díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu, zobrazení nebo jiné předměty ohrožující mravnost,

a) která zobrazují dítě,

b) v nichž se projevuje neúcta k člověku a násilí, nebo

c) která zobrazují pohlavní styk se zvířetem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

(2) Kdo pornografická díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu nebo zobrazení
a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje osobě mladší osmnácti let, nebo
b) na místě, které je osobám mladším osmnácti let přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, peněžitým trestem
nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
b) spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

§ 206

Pomluva

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

§ 207

Neposkytnutí pomoci

(1) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

HLAVA ŠESTÁ

Trestné činy proti rodině a mládeži

§ 213

Zanedbání povinné výživy

(1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.

§ 218

Podávání alkoholických nápojů mládeži

Kdo soustavně nebo ve větší míře podává osobám mladším než osmnáct let alkoholické nápoje, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

§ 218a

Podávání anabolických látek mládeži

Kdo opakovaně nebo ve větší míře podává osobě mladší než osmnáct let anabolika nebo jiné prostředky s anabolickým účinkem k jinému než léčebnému účelu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

HLAVA SEDMÁ

Trestné činy proti životu a zdraví

§ 219

Vražda

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.

(2) Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na dvou nebo více osobách,
- b) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
- c) opětovně,
- d) na těhotné ženě,
- e) na osobě mladší než patnáct let,
- f) na veřejném činiteli při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci,
- g) na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo
- h) v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, anebo z jiné zvláště zavrženíhodné pohnutky.

§ 221

Ublížení na zdraví

(1) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi pro výkon jejich povinnosti,
- b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo
- c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 225

Rvačka

(1) Kdo úmyslně ohrozí život nebo zdraví jiného tím, že se zúčastní rvačky, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, je-li při činu uvedeném v odstavci 1 jinému způsobena těžká újma na zdraví nebo smrt.

§ 226

Ohrožování pohlavní nemocí

Kdo jiného vydá, byť i z nedbalosti, nebezpečí pohlavní nákazy, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

HLAVA OSMÁ

Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti

§ 231

Omezování osobní svobody

(1) Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu usnadnit jiný trestný čin.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

§ 234

Loupež

(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

- (2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo
 - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo značnou škodu.

(3) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu nebo smrt.

§ 235

Vydírání

(1) Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
 - b) spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami,
 - c) spáchá-li takový čin se zbraní,
 - d) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo značnou škodu,
 - e) spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo
 - f) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nebo škodu velkého rozsahu.

ODDÍL DRUHÝ

Trestné činy proti lidské důstojnosti

§ 241

Znásilnění

(1) Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let.

- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, nebo
 - b) spáchá-li takový čin na osobě mladší než patnáct let.

(4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 242

Pohlavní zneužívání

(1) Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě svěřené jeho doзору, zneužívaje její závislosti.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

HLAVA DEVÁTÁ

Trestné činy proti majetku

§ 247

Krádež

- (1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a
- a) způsobí tak škodu nikoli nepatrnou,
 - b) čin spáchá vloupáním,
 - c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí,
 - d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo
 - e) byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.
- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo
 - b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.
- (4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

§ 249

Neoprávněné užívání cizí věci

(1) Kdo se zmocní cizí věci nikoli malé hodnoty nebo motorového vozidla v úmyslu jich přechodně užívat nebo kdo na cizím majetku způsobí škodu nikoli malou tím, že neoprávněně takových věcí, které mu byly svěřeny, přechodně užívá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

HLAVA DESÁTÁ

Trestné činy proti lidskosti

HLAVA JEDENÁCTÁ

Trestné činy proti brannosti a proti civilní službě

§ 268

Obcházení branné povinnosti

(1) Kdo se dopustí pletich v úmyslu dosáhnout úlev v plnění branné povinnosti, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo se dopustí pletich v úmyslu

- a) sám se zcela nebo zčásti vyhnout plnění branné povinnosti, nebo
- b) jiného zcela nebo zčásti vymknout z plnění branné povinnosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až dvě léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

§ 269

Nenastoupení služby v ozbrojených silách

(1) Kdo na základě řádně mu doručeného povolávacího rozkazu nenastoupí službu v ozbrojených silách do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v takovém povolávacím rozkaze, ač mu v tom nebránila žádná zákonem předpokládaná překážka, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

12. EXEKUTIVA

Prezident

Prezident republiky je neodpovědný ze své funkce!

Úkol

- Kdo může být zvolen prezidentem republiky?
- Kdo volí prezidenta?
- Ve kterých případech rozhodnutí prezidenta podléhá schválení ministerského předsedy nebo jím pověřeného člena vlády?
- Jaké jsou pravomoci prezidenta?

Vláda

Proces vzniku vlády:

- jmenování ministerského předsedy
- jmenování členů vlády
- schválení vlády parlamentem
- pravomoci vlády
- rozhodování vlády

Úkol

Podívejte se na internetu na stránku vlády ČR a vypište jména ministerstev a ministrů.

Ministerský předseda

Ministerstvo zahraničí

Ministerstvo financí

Ministerstvo obrany

Ministerstvo hospodářství

Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo školství

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstvo kultury

System veřejné správy

Společnost jako celek je tvořena velkým množstvím jednotlivců a různých institucí rázu ekonomického (firmy, soukromí podnikatelé, živnostenské komory atd.), sociálního (sociální a zdravotní služby), kulturního (divadla, agentury atd.), politického (politické strany a hnutí) atd. Cílem výkonné moci (vlády) je usměrňovat (harmonizovat) jejich činnost, a to vždy jen v rámci platných zákonů. K tomu slouží systém orgánů, nazývaných výkonná moc, a jejich vzájemných vztahů. Je tvořen strukturou orgánů, na jejichž vrcholu je vláda jako nejvyšší orgán výkonné moci.

Veřejná správa plní několik funkcí:

- **pořádkovou a bezpečnostní** – k plnění tohoto úkolu má státní správa v rámci zákonů právo zasahovat do života jednotlivce i společnosti, například cestou nejruznějších daňových, celních, policejních nebo vojenských opatření;
- **politickou** – spoluúčastní se na rozhodnutích parlamentu a vlády; v demokracii státní správa pomáhá radou, expertizou a informacemi vládě a parlamentu při přípravě zákonů a dalších důležitých kroků; vyžaduje se

však, aby byla politicky nestranná, tzn., aby její činnost nezvýhodňovala nebo nepoškozovala žádnou politickou stranu či osobu;

- **organizační** – má na starosti výběr, přípravu a nasazení pracovníků i správních prostředků nezbytných k zajištění existence státu;
- **sociální** – stát napomáhá při odstraňování přílišných sociálních rozdílů ve společnosti při zajišťování základních sociálních práv občana;

Veřejná správa se uskutečňuje

státní správou

- přímo státem prostřednictvím svých orgánů (ministerstva a další ústřední orgány státní správy)
 - územní (okresní úřady)
 - specializované orgány státní správy, o kterých pojednáme dále

tzv. veřejnoprávními subjekty

(komory – soudních znalců, notářská komora, advokátní komora, auditorská komora atd.),

samosprávou v rámci přenesené působnosti

- na úrovni obce a kraje

Úkol

Najděte v přehledu vysokých škol obory, které připravují specialisty pro státní správu. Podívejte se, co bude předmětem přijímacího řízení, a запиšte si číslo oboru. Doneste a budete oceněni.

Pravomoc, působnost a donucení

Pravomoc je oprávnění určitého subjektu svými rozhodnutími, opatřeními či jiným způsobem stanoveným v právním předpise zakládat, měnit, rušit nebo jinak ovlivňovat (regulovat) práva a povinnosti.

Působnost je vymezení pravomoci určitého subjektu **podle hledisek**

- **místních** – tj. působnost vymezená územím (obec, okres, republika);
- **věcných** – tj. pravomoc vymezená právními oblastmi, ve kterých je subjekt oprávněn regulovat práva a povinnosti. Rozlišujeme orgány s všeobecnou působností (např. Parlament, vláda, okresní úřady atd.) a se speciální (resortní) působností (ministerstva, stavební úřady, úřady práce atd.),
- **funkčních** – tj. pravomoc vymezená postavením orgánů jednotlivých stupňů (např. krajské soudy rozhodují v I. stupni o závažných trestných činech vymezených trestním zákoníkem a jako odvolací orgány o rozhodnutích okresních soudů ve 2. stupni);

Každý orgán státní moci musí mít také určitý nástroj, jak přinutit občana a instituce chovat se podle jeho rozhodnutí. Říkáme, že má možnost vynutit si plnění příslušných rozhodnutí. (Můžeme si to demonstrovat například na dopravních

pravidlech a příkazech. Jejich nedodržování má pro nás za následek pokutu či jinou formu postihu.)

Okresní úřad

Okresní úřad byl územním orgánem státní správy. Jeho pravomoci přešly od 1. 1. 2003 na kraje nebo na pověřené obce.

Obce s rozšířenou působností

Obce s rozšířenou působností, které zahájily svoji činnost od 1. 1. 2003, představují nový typ obcí, jež budou vykonávat většinu státní správy v přenesené působnosti, to znamená většinu správních agend pro občany. Státní správu převzalo od 73 okresních úřadů, které k 31. 12. 2002 ukončily svoji činnost, a **3 statutárních měst 205 obcí s rozšířenou působností**. Tyto vybrané obce převzaly zhruba 80 % jejich působností – jedná se zejména o agendy:

- evidence obyvatel
- vydávání cestovních a osobních dokladů
- řidičských průkazů, technických průkazů
- evidence motorových vozidel
- živnostenské oprávnění
- výplata sociálních dávek
- sociálně právní ochrana dětí
- péče o staré a zdravotně postižené občany
- vodoprávní řízení, oblast odpadového hospodářství a ochrany životního prostředí
- státní správa lesů, myslivosti a rybářství
- oblast dopravy a silničního hospodářství

Úkol

Zjistěte na internetu, které jsou ve vašem kraji obce s rozšířenou působností.

Přehled dalších orgánů státní správy

Specializovaných orgánů státní správy je velké množství. Není v našich silách se seznámit se všemi. Proto uvedeme jen stručný přehled těch nejdůležitějších.

Český statistický úřad – krajská reprezentace Zlín

Celková evidence všeho druhu (např. sčítání obyvatelstva).

Celní úřady a jeho pobočky

Okresní správa sociálního zabezpečení – důchody, sociální dávky, mateřské příspěvky.

Úřad práce – eviduje nezaměstnané, zprostředkovává pracovní příležitosti, organizuje rekvalifikaci.

Finanční úřad – daně všeho druhu od obyvatelstva a od výrobních podniků a soukromých podnikatelů.

Krajská hygienická stanice, územní pracoviště Vsetín

Katastrální úřad – eviduje vlastnictví k půdě.

Okresní hospodářská komora Vsetín

Pozemkový úřad – stará se o půdu ve vlastnictví státu.

Archiv – shromažďuje veškerý materiál zásadní povahy pro účely státní správy a historického studia a péči o ně.

Policie ČR dbá na dodržování zákonnosti – objasňování trestných činů.

Územní vojenská správa Kroměříž – eviduje vojáky v záloze, organizuje jejich vojenská cvičení a plní úkoly v době mobilizace.

Úkol

- Zjistěte, kde se tyto orgány ve vašem okrese nacházejí!
- Na základě vlastní úvahy rozhodněte, jak se člověk stává přednostou OÚ.
- Projdi si jednotlivé funkce státní správy a pokus se ke každé funkci zařadit jednotlivé orgány státní správy.
- Prostuduj znovu Základní listinu lidských práv v její části týkající se sociálních práv a zapiš si, které funkce má státní správa v oblasti sociální.

Personální zajištění státní správy

Od ledna 2004 už by občané měli jednat jen se vzdělanými, kompetentními, ochotnými a lépe placenými úředníky. Slibuje to nový zákon o státní službě. Zákon má úředníkům zajistit atraktivnější pracovní podmínky, zároveň však výrazně zvyšuje nároky na jejich práci. Skončí i časy, kdy se s politickou garniturou mění i úředníci ministerstev. Premiér a ministři už nebudou moci propouštět nebo přijímat úředníky. To bude úkolem nové, velmi vlivné osoby, **generálního ředitele státní správy**. Navrhne ho vláda a schválí prezident. Ředitel si pak vybere **státní tajemníky**, kteří převezmou vládu nad jednotlivými ministerstvy. Právě oni budou přijímat a propouštět zaměstnance. Ministr nad nimi nebude mít žádnou moc. Premiér si bude moci vybrat jen své poradce a mluvčího, ministři ještě náměstky. Ministr bude mít pouze právo veta při jmenování státního tajemníka. Výplatní pásky státních zaměstnanců budou zhruba o třetinu vyšší než dnes. Všichni úředníci budou muset projít odbornými zkouškami, které se budou každý rok opakovat. Kdo v nich neuspěje, bude muset úřad opustit. Kromě povinnosti být pod hrozbou postihů vstřícný k veřejnosti a skládat odborné zkoušky, nesmějí být státní úředníci politickými funkcionáři a nesmějí si přivydělávat. Nový zákon platí pro pracovníky ministerstev, finančních a pracovních úřadů a Správy sociálního zabezpečení.

Co má zkvalitnit práci úředníků

Přísnější podmínky	Nové výhody
<ul style="list-style-type: none"> • současní úředníci musí projít zkouškami, aby mohli pro stát dál pracovat • zkoušku musí složit i každý, kdo do úřadu nastoupí • úředníci musí vycházet lidem vstříc • pokud to neudělají, hrozí jim finanční sankce nebo propuštění • nesmějí podnikat ani dva roky po odchodu ze státní služby • pro stát nemohou pracovat lidé starší 65 let 	<ul style="list-style-type: none"> • platy úředníků se zvýší o třetinu oproti dnešku • šest dní studijního volna za rok • při nemoci budou po 30 dní pobírat plat v plné výši • nebudou platit zdravotní pojištění (zaplatí je za ně stát) • příspěvek k důchodu • odstupné až do výše ročního platu podle odpracovaných let (12 platů po 9 letech) • pět platů při odchodu do důchodu

Pramen: zákon o státní službě

Samospráva

Vedle organizačního působení státní správy je ve správě našeho státu vytvořena samospráva. Je tvořena obcemi a kraji. Rozdíl spočívá v tom, že oproti státní správě, v níž jednotlivé funkcionáře jmenuje ministerstvo vnitra jako nadřízený orgán a nejvyšším orgánem státní správy je vláda, jsou funkcionáři obecních úřadů voleni obyvatelstvem příslušné obce či kraje.

Obec je samosprávným společenstvím občanů, kterým přísluší rozhodovat o věcech místní správy. Jednotliví funkcionáři obce jsou odpovědní svým voličům.

Samosprávné orgány obcí

Obecní zastupitelstvo je nejvyšším samosprávným orgánem. Zasedání zastupitelstva jsou veřejná.

Obecní rada je výkonným orgánem obce. Počet jejích členů je 5–13. Zasedání jsou neveřejná.

Starosta je orgánem obce, který reprezentuje obec navenek. Starostu volí obecní zastupitelstvo.

Samosprávné orgány obce mají pro realizaci svých rozhodnutí obecní úřad.

Obecní úřad tvoří starosta, zástupce (zástupci) starosty a dále tajemník obecního úřadu, je-li tato funkce zřízena, a další pracovníci. V čele obecního úřadu je starosta.

Obecní rada může z pracovníků obecního úřadu zřídit pro jednotlivé úseky činnosti obecního úřadu **odbory**, které jsou součástí obecního úřadu.

Obecní úřad má tyto úkoly:

a) v oblasti samostatné působnosti

1. plní úkoly, které mu uložila obecní rada nebo obecní zastupitelstvo

2. usměrňuje po odborné stránce rozpočtové a příspěvkové organizace a zařízení, která si obec zřídila...

3. pomáhá komisím v jejich činnosti

b) v oblasti přenesené působnosti obce vykonává státní správu s výjimkou věcí, které patří do působnosti komise nebo zvláštního orgánu. Ve věcech přenesené působnosti obce je obecní úřad podřízen okresnímu úřadu.

V obcích, kde si obec zřídila alespoň dva odbory, je zřízena funkce **tajemníka**. Je pracovníkem obecního úřadu. Ze své činnosti v oblasti samostatné působnosti je odpovědný obecní radě a starostovi; v oblasti přenesené působnosti je odpovědný přednostovi okresního úřadu.

Úkol

- Jak se člověk může stát starostou?
- Mechanismus vzniku obecní rady a obecního zastupitelstva.

Statutární města

Statutárními městy jsou České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Brno, Zlín, Olomouc, Ostrava, Opava a Havířov.

Statutární města mají právo uspořádat své vnitřní poměry ve věcech správy obecně závaznou vyhláškou s tím, že území statutárního města se může členit na městské obvody nebo městské části. Praha se řídí samostatným zákonem. V čele těchto měst je primátor.

Financování měst

Aby města a obce mohla nezávisle, spolehlivě a efektivně plnit své úkoly, musí disponovat vlastními finančními prostředky. Ty pocházejí:

- z komunálních daní, poplatků a odvodů,
- z vlastní hospodářské činnosti,
- z dotací státu.

Právní kontrola činnosti státní správy a samosprávy

Každé rozhodnutí státní správy a samosprávy je přezkoumatelné. To znamená, že právnická nebo fyzická osoba, která se domnívá, že byl porušen zákon vydáním určitého správního rozhodnutí, se může obrátit na správní soud, který dané rozhodnutí přezkoumá. Správní soud je součástí obecných soudů. Pouze Nejvyšší správní soud je samostatným orgánem.

Kraj – vyšší územně správní celek

Od ledna 2001 jsou v naší republice zřízeny kraje. (Zák. č. 129/2000 Sb., o krajském zřízení)

Úkol

Pokuste se zjistit níže uvedené údaje z internetu.

Kraj	Celková výměra	Počet obcí	Počet obcí se statutem města	Počet okresů	Počet obyvatel (k 1. 1. 2000)
Hl. m. Praha	496	1	1	-	1 186 855
Středočeský	11 014	1 148	71	12	1 111 354
Budějovický	10 056	623	43	7	626 112
Plzeňský	7 561	505	45	7	551 870
Karlovarský	3 314	132	28	3	304 823
Ústecký	5 335	354	46	7	827 151
Liberecký	3 163	216	36	4	429 012
Královéhradecký	4 756	448	42	5	551 651
Pardubický	4 518	453	30	4	508 744
Jihlavský	6 925	730	29	5	521 472
Brněnský	7 062	647	43	7	1 137 289
Olomoucký	5 139	393	24	5	642 016
Zlínský	3 964	300	28	4	598 339
Ostravský	5 554	301	39	6	1 281 410
Česká republika	78 860	6 251	505	76	10 278 098

1. Kolik máme krajů?
2. Kolik máme okresů?
3. Který kraj je největší co do rozlohy?
4. Který kraj je nejmenší co do rozlohy?
5. Který kraj je největší co do počtu obyvatel?
6. Který kraj je nejmenší co do počtu obyvatel?
7. Který kraj má nejvíce okresů?
8. Do kterého kraje patří okres Vsetín?

Samosprávné orgány kraje

Kraj je územní společenství občanů s právem samosprávy ve věcech, které stanoví zákon.

- zastupitelstvo kraje
- krajská rada – výkonný orgán kraje

- hejtman

Samostatná působnost orgánů kraje

- zákonodárná iniciativa
- předkládat návrhy Ústavnímu soudu na zrušení právních předpisů, má-li za to, že jsou v rozporu se zákonem
- koordinovat rozvoj územního obvodu
- volit zástupce do regionálních rad regionů soudržnosti
- stanovit rozsah základní dopravní obslužnosti pro území kraje
- pečují o komplexní rozvoj kraje
- uspokojují potřeby ochrany a rozvoje zdravých životních podmínek
- doprava a spoje
- potřeba informací
- výchova a vzdělání
- celkový kulturní rozvoj
- ochrana veřejného pořádku

Přenesená působnost krajských orgánů

Kraj na svém území vykonává státní správu ve věcech, které stanoví zákon. Působnost v těchto věcech je přenesenou působností kraje. Na plnění úkolů v přenesené působnosti obdrží kraj příspěvek ze státního rozpočtu. Výkon přenesené působnosti je zákonem svěřen zastupitelstvu kraje, zvláštnímu orgánu (může zřídit hejtman) a krajskému úřadu:

- výkon státní památkové péče (muzea)
- vede seznam kulturních památek kraje
- řídí a kontroluje výkon státní správy v sociálním zabezpečení
- pořizuje územní plány velkých územních celků
- vyjadřuje se ke stavbám velkého rozsahu
- zřizuje a řídí střední školy
- zřizuje a řídí kulturní instituce (divadla, knihovny)

Regiony soudržnosti

Pro potřeby spojené s koordinací a realizací politiky hospodářské a sociální soudržnosti, spočívající ve využívání finančních prostředků z předvstupních a strukturálních fondů Evropské unie, vymezuje zákon tzv. regiony soudružnosti, které jsou totožné s územními statistickými jednotkami NUTS 2:

Region soudržnosti	Kraje
Praha	Praha

Střední Čechy	Středočeský kraj
Jihozápad	Budějovický a Plzeňský kraj
Severozápad	Karlovarský a Ústecký kraj
Severovýchod	Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj
Jihovýchod	Brněnský a Jihlavský kraj
Střední Morava	Olomoucký a Zlínský kraj
Ostravsko	Ostravský kraj

Otázky a úkoly

1. Jakým způsobem se uskutečňuje státní správa?
2. Které samosprávné orgány jsou v České republice?
3. Které jsou složky státní správy v České republice a jakou mají funkci?
4. Vysvětlete funkci těchto orgánů státní správy: Všeobecná zdravotní pojišťovna, úřad práce, okresní správa nemocenského pojištění, finanční úřad, statistika, okresní pozemkový fond, okresní archiv, Policie ČR, okresní vojenská správa, školský úřad, okresní privatizační komise, katastrální úřad.
5. Kdo stojí v čele obecního úřadu?
6. Kdo stojí v čele kraje?
7. Kdo stojí v čele obecní samosprávy?
8. Vysvětli funkci okresního a krajského úřadu.
9. Vysvětli rozdíl mezi samostatnou působností a přenesenou působností.
10. Vysvětli, co to je a k čemu souží region soudržnosti.
11. Ze kterých okresů se skládá Zlínský kraj?

13. TRESTNÍ PRÁVO A TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Každý stát se snaží chránit své obyvatelstvo před takovými činy, které ohrožují jejich bezpečnost.

Trestní právo je odvětví právního systému chránící společnost před pachateli trestných činů určením, která jednání jsou trestnými činy, stanovením trestů a ochranných opatření za ně (trestní právo upravené trestním zákonem) a dále určením postupu orgánů činných v trestním řízení vůči pachateli trestných činů při prokazování trestné činnosti a ukládání sankcí (trestní právo procesní upravené trestním řádem).

Protiprávní chování můžeme rozdělit na

- **přestupky** – malá škoda, malá společenská nebezpečnost – přestupkový zákon
- **trestné činy** – čin zákonem stanovený za trestný, vykonán fyzickou osobou starší 15 let přičetnou, společenská nebezpečnost, škoda

Orgány, které se ochranou proti protiprávnímu chování zabývají, se nazývají represivní orgány. V našem státě existují tyto orgány, které mají podle zákona právo provádět represí:

a) správní orgány zjišťují a postihují opatřeními stanovenými zákony v oblasti správního práva přestupky a jiné správní delikty:

- policie (pokuta)
- inspekce a kontrolní orgány obchodní inspekce, inspekce bezpečnosti práce
- obecní a městské úřady (pokuty)
- speciální správní orgány pro určitou oblast správy (např. celníci atd.)

Sankce ukládané správními orgány za přestupky a správní delikty spočívají převážně v ukládání pokut, mohou však také zastavit výkon určité činnosti nebo vyslovit zabránění či propadnutí věcí získaných nebo použitých v souvislosti se spácháním deliktu.

b) soudy rozhodují o vině a ukládají tresty a ochranná opatření pachatelům trestných činů

Orgány, které se účastní trestního řízení

Trestní řízení se dělí na přípravné řízení a řízení před soudem.

Přípravné řízení

Policie – Úřad kriminální služby a vyšetřování odhaluje trestnou činnost, zjišťuje jejich pachatele a koná vyšetřování a vyhledávání trestní činnosti. Vyhledávání a vyšetřování trestného činu provádí policie, která má právo podezřelou osobu zadržet, a to jen v naléhavých případech za podmínek stanovených zákonem na dobu 24 hodin.

Policie má ještě jeden prostředek pro případ, že by se určitá osoba nechovala v mezích zákona: zajištění, které se provádí podle zákona 283/1991 Sb. (Zákon České národní rady ze dne 21. června 1991 o Policii České republiky). V tomto případě zajištěný není obviněn, takže nemá nárok na advokáta:

(1) Policista je oprávněn zajistit osobu, která:

- a) svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život anebo život nebo zdraví jiných osob nebo majetek;
- b) se pokusila o útěk při předvedení podle § 12 odst. 8 a § 13 odst. 5,
- c) na policejním útvaru slovně uráží jinou osobu nebo policistu anebo úmyslně znečišťuje či poškozuje zařízení nebo policejní majetek.

(2) Pominou-li důvody zajištění, je policista povinen osobu ihned propustit.

(3) Zajištění může trvat nejdéle 24 hodin od okamžiku omezení osobní svobody.

(4) Po zajištění je policista povinen na žádost osoby zajištěné vyrozumět o této skutečnosti některou z osob uvedených v § 12 odst. 3, popřípadě jinou jím určenou osobu. Jedná-li se o osobu mladší 18 let, je policista povinen ihned vyrozumět:

zákonného zástupce této osoby (jde-li o vojáka, je policista povinen vyrozumět nejbližší posádkovou správu nebo vojenský útvar)

(5) O zajištění sepíše policista úřední záznam.

Státní zastupitelství – vykonává dozor nad vyšetřováním a podává obžalobu u soudu. Pokud se prokáže opodstatněnost obvinění a existuje obava, že pachatel uprchne, bude se skrývat nebo bude pokračovat v trestné činnosti či bude působit na svědky nebo jinak mařit trestní řízení, může být podán státním zástupcem návrh na vzetí do vazby, o jejímž uvalení rozhodne soud. Vazba je časově omezena na jeden rok. (Obviněný má právo požádat o propuštění na záruku důvěryhodné osoby nebo sdružení, na písemný slib, že povede řádný život nebo na "peněžní záruku" – lidově kauci, které soud může a nemusí přijmout.) Za dobu trvání vazby má být trestný čin vyšetřen a podána obžaloba, jinak je státní zástupce povinen propustit obviněného na svobodu. Po podání žaloby v řízení před soudem může vazba trvat nejvýše 1 rok. Při vzetí do vazby musí mít obžalovaný již svého obhájce – advokáta, který může být přítomen. Po vypracování obžaloby má obviněný právo si prostudovat celý spis a navrhnout další důkazy. Obžaloba je předána soudu. Státní zástupce může také podmíněčně zastavit trestní řízení.

Řízení před soudem

Soud – rozhoduje o vině či nevině obžalovaného a ukládá tresty a ochranná opatření.

Advokát – poskytuje pachatelům trestných činů, popř. podezřelým nebo obžalovaným z trestných činů případně příbuzným, právní pomoc v trestním řízení.

Soudce má tyto možnosti:

1. vrátit spis k došetření
2. podmíněčně zastavit trestní řízení (u neúmyslných trestných činů) za předpokladu, že obviněný se doznal, nahradil škodu a souhlasí s podmíněčným zastavením trestního stíhání na dva roky
3. trestní příkaz – kdy rozhodne o vině a udělení trestu bez hlavního líčení
4. schválit narovnání mezi obviněným a obětí trestného činu
5. nařídít hlavní líčení a rozhodnout o vině a trestu

U **hlavního líčení** je přítomen obžalovaný, obhájce, státní zástupce a **soudce se dvěma přísedícími**. Celé projednávání vede předseda senátu – profesionální soudce. Po výslechu svědků má právo nakonec vystoupit se svou obhajobou obžalovaný nebo jeho obhájce. Pak se senát odebere k poradě, po níž je vynesena **rozsudek**. Proti rozsudku se může **odvolat** (lhůta 8 dnů), a to jak státní zástupce, který zastupuje stát, tak obhájce jménem obžalovaného. Ve prospěch obžalovaného mohou podat odvolání také osoby blízké obžalovanému (manželka, rodiče, děti). Pokud běží lhůta (8 dnů), v níž je možné odvolání podat, nebo pokud o odvolání nebylo rozhodnuto, nenabyl rozsudek **právní moci**.

Při Státním zastupitelství je oddělení, které eviduje všechny tresty. Každému občanu je za příslušný poplatek vydán **tzv. výpis z rejstříku trestů**. Je možné o něj požádat na Státním zastupitelství. Výpis z rejstříku trestů potřebujeme např. při uzavírání pracovního poměru, při žádostech o vydání živnostenského listu atd.

Soud musí mít předložen **opis rejstříku trestů** obžalovaného při každém podání obžaloby.

Po určité zákonné době je možné požádat soud o **zahlazení odsouzení**. Tresty dotyčné osoby zůstanou zaevidovány, ale nebudou ve výpisech rejstříku trestů. (Jsou uloženy pouze v opisech pro účely trestního řízení, avšak záznam v nich nemůže být přítěžující okolností pro obžalovaného.)

Druhy kriminality

- Trestné činy proti republice – vlastizrada, teror, vyzvědačství, ohrožení státního tajemství apod.
- Trestná činnost hospodářská – poškozování spotřebitele, trestné činy proti měně a daňové podvody.
- Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných – trestné činy veřejných činitelů.
- Trestné činy obecně nebezpečné – proti životnímu prostředí.
- Trestná činnost násilné povahy, zaměřená proti lidskému životu a zdraví – vraždy, zabití, ublížení na zdraví atd.
- Trestná činnost proti majetku – krádeže, zpronevěry, podvody atd.
- Trestná činnost proti svobodě a lidské důstojnosti – omezování osobní svobody, vydírání, loupež, znásilnění, pohlavní zneužití atd.
- Trestné činy proti lidskosti – genocida (vyhlazování příslušníků určitého národa, rasy, náboženského vyznání aj.).
- Trestné činy proti brannosti a civilní službě.

Trestní odpovědnost mladistvých

- Osoba mladší 15 let není trestně odpovědná. U takových osob je kladen důraz na výchovné prostředky. V občanskoprávním řízení může být nařízena ústavní výchova dítěte, jestliže ji nemohou řádně zabezpečit jeho rodiče, eventuálně ochranná výchova dítěte, které v rozmezí mezi 12. a 15. rokem svého věku spáchalo trestný čin, za který trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu.
- V období mezi 15.-18. rokem věku je pachatel trestného činu označován za mladistvého. Mladistvý je trestně odpovědný, není však trestán v plném rozsahu jako dospělí pachatelé. Při trestním stíhání musí mít povinně obhájce a účastníky řízení jsou též jeho zákonní zástupci a orgán péče o děti a mládež okresního úřadu. Tresty odnětí svobody stanovené zákonem se snižují na polovinu a nesmí převyšovat 5 let, protože se předpokládá možnost převýchovy.

Poznámka: Pamatujte, že i mladistvý se může dopustit trestného činu znásilnění a pohlavního zneužití. Znásilnění se dopustí ten, kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí ženu k souloži nebo kdo k takovému činu zneužije její bezbrannost (např. pokud ji podal alkohol nebo drogy). Pohlavního zneužití se dopustí ten, kdo vykoná soulož s osobou mladší 15 let nebo takovou osobu pohlavně zneužije.

Plně trestně odpovědným se stává člověk dosažením dospělosti – v 18 letech. Zaniká tím právní odpovědnost jeho zákonných zástupců za jeho výchovu.

Přehled trestů v našem právním řádu

- **Odnětí svobody**

Je ukládán v délce určené soudem podle stupně závažnosti trestného činu v rámci sazby stanovené u konkrétního trestného činu příslušným ustanovením trestního zákona. Obecně je možné jej uložit nejvýše na 15 let.

- **Výkon trestu** odnětí svobody je buď **podmíněně** odložen na zkušební dobu maximálně pěti let, nebo uložen **nepodmíněně**. V takovém případě je odsouzený povinen na pokyn nastoupit výkon trestu. Odsouzený může být propuštěn dříve z výkonu trestu odnětí svobody v případě vzorného chování ve vězení.

Výjimečně je možné uložit trest odnětí svobody nad 15 let až do 25 let nebo u nejtěžších trestných činů na doživotí v případě, kde to trestní zákon vysloveně dovoluje a kde možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena a vyžaduje to ochrana společnosti.

- **Obecně prospěšné práce**

Od 1. ledna 1996 může soud odsoudit člověka, který se dopustil především majetkové trestné činnosti, až ke čtyřem stům hodinám veřejně prospěšných prací. Výkon práce odsouzených by měli sledovat zaměstnanci soudu. O práci by se měl postarat obecní úřad v místě bydliště.

- **Ztráta čestných titulů, vyznamenání a vojenských hodností**

- **Zákaz činnosti** až na 10 let.

Tento trest se uděluje, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s určitou činností, např. při trestných činech v souvislosti s řízením motorových vozidel, manipulací s penězi v zaměstnání atd.

- **Propadnutí majetku**

Obvykle při velmi závažné trestné činnosti, kterou pachatel získal nebo se snažil získat majetkový prospěch.

- **Peněžitý trest** v rozmezí 2000 – 1 000 000 korun.
- **Propadnutí věci**, která byla určena či užita ke spáchání trestného činu, získána trestným činem nebo ji pachatel nabyl za věc získanou trestným činem.
- **Vyhoštění** (pouze u cizích státních příslušníků).
- **Zákaz pobytu** až na 5 let.

V našem státě byl absolutní trest – trest smrti – zrušen.

Novela trestního práva od 1. 1. 2002

- Majetkové trestné činy se škodou do 5000 korun se staly přestupkem, a tudíž podléhají správnímu řízení v kompetenci obecních úřadů. Hranice mezi přestupkem a trestným činem je 5000 korun (dříve 2000 Kč).

- V závislosti na kategorii škody se odvíjí i výše trestu. Škoda nikoliv nepatrná je nyní dána rozmezím 5–25 tisíc, škoda nikoliv malá je od 25 do 500 tisíc, značná škoda od 500 tisíc do 5 milionů, škoda velkého rozsahu více než 5 milionů.
- U trestných činů se sazbou do tří let, kdy je pachatel chycen při činu či se přizná, lze vést zjednodušené řízení. To umožní odsouzení pachatele již do 48 hodin od činu.
- Maximálně tři měsíce mohou strávit ve vazbě ti lidé, které tam soud poslal pouze z obavy, že by mohli působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, případně jinak mařit vyšetřování.
- Podle závažnosti trestného činu může vazba trvat maximálně jeden, dva, tři nebo čtyři roky. Zákon také nově stanoví, že pouze jedna třetina celkové délky vazby může proběhnout v přípravném řízení, dvě třetiny pak v řízení před soudem.
- Kriminální policie a úřady vyšetřování se sloučily do Služby kriminální policie a vyšetřování.
- Policie zajistí jen hlavní důkazy a zjistí základní informace od svědků. Podrobné výslechy a dokazování proběhne na rozdíl od minulosti až před soudem.
- Právo na bezplatné zastoupení před soudem mají obvinění z méně závažných trestných činů, ale i oběti trestného činu, kteří dokážou, že nemají peníze na advokáta.

Úkol

1. Vyjmenujte argumenty pro a proti možnosti zavedení trestu smrti.
2. Co je trestné chování?
3. Rozdíl mezi přestupkem a trestným činem.
4. Kdo provádí represí trestného chování?
5. Které orgány se účastní trestního řízení?
6. Co je to "zadržení" a kdo ho provádí? Jaká je maximální doba zadržení?
7. Co je to "vazba", jaká je maximální doba vazby a kdo o ní rozhoduje?
8. Co je to "peněžní záruka"?
9. Co je "hlavní líčení" a kdo se ho účastní?
10. Co je narovnání?
11. Co je to trestní příkaz?
12. Co je podmíněčné zastavení trestního řízení?
13. Co je to "presumpce nevinny"?
14. Co je obžaloba a kdo ji podává?
15. Co je to "odvolání" a kdo ho může podat?
16. Co je to "rejstřík trestů" a k čemu slouží? Kde můžeme požádat o vydání výpisu a opisu rejstříku trestů?

17. Vyjmenujte druhy kriminality (trestného chování) a druhy trestů.
18. Vysvětlete výrok soudu "odsouzen na jeden rok s odkladem na zkušební dobu dvou let".
19. Kdo je mladistvý?
20. Druhy trestů.
21. Alternativní tresty.
22. Co znamená nepodmíněné odnětí svobody?
23. Odkdy je člověk trestně odpovědný za své činy?
24. Je u nás trest smrti? Pokud ano, pro jaké činy? Jaký je váš vztah k trestu smrti?
25. Vyjmenujte "represivní orgány".

14. SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ – VYMEZENÍ POJMŮ, RODINNÉ PRÁVO A DOKUMENTY SOUVISEJÍCÍ

Eva Slováčková

Rodinné právo můžeme vymezit jako souhrn právních norem upravující manželské a rodinné vztahy. Základním pramenem rodinného práva je zákon o rodině č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Z posledních novel je významná novela zákonem č. 91/1998 Sb., a zejména zákonem 359/99 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

Do současného zákona je promítnuta také Úmluva o právech dítěte.

K dalším pramenům rodinného práva patří zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení. Dále je to občanský zákoník č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a občanský soudní řád č. 99/1963Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Z mezinárodních smluv je nutno připomenout velmi důležitou Úmluvu o právech dítěte č. 104/1991 Sb.

Důležitou kapitolou zákona o rodině je kapitola III., která upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi.

Rodičovská zodpovědnost

Rodičovská zodpovědnost je definována v § 31 odst. 1 zákona o rodině jako souhrn práv a povinností v těchto oblastech:

- a) péče o nezletilé dítě, zejména o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj
- b) zastupování nezletilého dítěte
- c) správa jeho jmění

Rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům. Rozhodující je tedy, zda fyzická osoba je rodičem. Rodiče nemusí být manželé.

Mohou ovšem nastat situace:

- d) jeden z rodičů nežije
- e) není znám
- f) nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu
- g) byl zbaven rodičovské zodpovědnosti
- h) výkon rodičovské zodpovědnosti mu byl pozastaven

V těchto případech nese rodičovskou zodpovědnost toliko druhý z rodičů. V případě, že ve společné domácnosti žije s dítětem manžel, který není jeho rodičem, pak se na výchově dítěte se též podílí. To však není totéž jako rodičovská zodpovědnost.

Práva a povinnosti rodičů:

- důsledně chránit zájmy dítěte
- řídit jeho jednání
- vykonávat nad ním dohled (odpovídající stupni jeho vývoje)
- právo užít přiměřených výchovných prostředků (přiměřenost je dána jednak tím, aby nebyla dotčena
- důstojnost dítěte, jednak aby nebylo ohroženo jeho zdraví, tělesný, rozumový a mravní vývoj)

Práva a povinnosti dítěte:

- dítě je povinno své rodiče ctít a respektovat
- pomáhat ve společné domácnosti
- právo na potřebné informace (adekvátně podle stupně vývoje)
- svobodně se vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů, která se týkají rozhodování o podstatných věcech týkajících se jeho osoby
- být slyšeno v řízeních

Zásahy do rodičovské zodpovědnosti – výchovná opatření

Opatření, kterými se omezuje rodičovská zodpovědnost, může učinit pouze soud.

Pokud to vyžaduje zájem na řádné výchově dítěte, může soud, pokud tak neučinil orgán sociálně právní ochrany dětí, učinit tato opatření:

1. napomene vhodným způsobem nezletilého, jeho rodiče a osoby, které narušují jeho řádnou výchovu
2. nad nezletilým je stanoven dohled, který je prováděn za součinnosti školy
3. nezletilému jsou uložena omezení, která mají za cíl zabránit škodlivým vlivům na jeho výchovu, např. navštěvování podniků a zábav nevhodných pro nezletilého
4. předběžné opatření podle § 76a OSŘ – a to v případě kdy nezletilé dítě:

- a) je bez jakékoliv péče
- b) jeho život nebo příznivý vývoj jsou vážně narušeny nebo ohroženy

V těchto případech soud nařídí formou předběžného opatření, aby dítě bylo předáno do péče osoby nebo zařízení, kterou ve svém rozhodnutí označí. Rozhoduje předseda senátu, o návrhu musí být rozhodnuto bezodkladně a nejpozději do 24 hodin od podání návrhu.

V případě, že rodiče si neplní svou rodičovskou zodpovědnost, mohou být trestně stíháni a postiženi dle trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a dle § 217 stíhání pro ohrožování mravní výchovy mládeže, a to:

1. Kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí tím, že

- a) umožní jí vést zahálčivý nebo nemravný život
- b) svádí ji k zahálčivému nebo nemravnému životu

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Sociálně právní ochrana dětí (řídí se zákonem 359/99 Sb.)

Sociálně právní ochranou dětí (dále SPO) se rozumí zejména:

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny

Pro účely tohoto zákona se dítětem rozumí nezletilá osoba.

- a) SPO se poskytuje dítěti, které na území České republiky
- b) má povolen dlouhodobý nebo trvalý pobyt
- c) podalo návrh na zahájení řízení o udělení azylu

Sociálně právní ochranu zajišťují orgány sociálně právní ochrany, jimiž jsou:

- krajské úřady
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- obecní úřady
- ministerstvo
- úřad

Sociálně právní ochrana se zaměřuje zejména na děti: (§ 6 zákona č. 359/99 Sb.)

- a) jejichž rodiče
 - 1. zemřeli
 - 2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti
 - 3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti
- b) které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy
- c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin, nebo jde o děti mladší 15 let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití
- d) které se opakovaně dopouštějí útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte
- e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost nebo je podezření na spáchání takového činu

Podle zákona o sociálně právní ochraně dětí je:

- a) každý oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče
- b) každý je oprávněn upozornit orgán sociálně právní ochrany na porušení povinností vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti nebo na závadné chování dětí
- c) dítě samo má právo požádat orgány sociálně právní ochrany o pomoc při ochraně svého života a svých práv
- d) dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů
- e) rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte má právo při výkonu svých práv a povinností požádat o pomoc orgán sociálně právní ochrany

Obecní úřad je povinen:

- a) vyhledávat ohrožené děti
- b) působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti
- c) projednat s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dětí
- d) projednat s dítětem nedostatky v jeho chování
- e) sledovat, zda je na základě kontrolních oprávnění zamezováno v přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující
- f) poskytnout nebo zprostředkovat rodičům na jejich žádost poradenství

Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen:

- a) sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku
- b) činit opatření k omezení působení nepříznivých vlivů na děti

Státní orgány, školy, školská zařízení, zdravotnická zařízení jsou povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti týkající se dětí uvedených v § 6 zákona č. 359/99 Sb., a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví.

Poradenská činnost

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

- a) pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě
- b) poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené
- c) pořádá v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou
- d) zajišťuje přípravu fyzických osob vhodných stát se pěstouny

Obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít odborného poradenského zařízení, pokud rodiče sami nezajistili dítěti odbornou pomoc, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a obecní úřad obce s rozšířenou působností takovou pomoc dítěti předtím doporučil.

Povinnosti státních orgánů, dalších právnických a fyzických osob a pověřených osob

§ 53 zákona č. 359/99 Sb.

1. Na výzvu orgánu sociálně právní ochrany jsou

- a) státní orgány
- b) zaměstnavatelé
- c) další právnické osoby, zejména školy, školská, zdravotnická a jiná obdobná zařízení
- d) fyzické osoby, pokud jsou zřizovateli škol
- e) pověřené osoby

povinni sdělit bezplatně údaje potřebné podle tohoto zákona pro poskytnutí sociálně právní ochrany.

Rodiče jsou povinni:

- a) spolupracovat s orgány sociálně právní ochrany při ochraně zájmů a práv dítěte

- b) na vyžádání příslušného orgánu sociálně právní ochrany předložit listiny a další doklady a poskytnout potřebné informace, je-li jich třeba pro výkon sociálně právní ochrany
- c) umožnit návštěvu zaměstnance orgánu sociálně právní ochrany v obydlí

Pokuty

Orgán sociálně právní ochrany je oprávněn uložit osobám uvedeným v § 53 za porušení povinnosti tímto stanovené pokutu až do výše Kč 50 000,- a při opakovaném porušení pokutu až do výše Kč 200 000,-.

Se školami jsou nejvíce v kontaktu jako pracovníci sociálně právní ochrany kurátoři pro mládež.

Kurátor pro mládež je specializovaný pracovník, který plní úkoly na úseku sociálně právní ochrany a prevence poruch chování.

Pracuje s těmito skupinami dětí:

1. nezletilými do 15 let, které se dopustily činu jinak trestného
2. nezletilými dětmi s poruchami chování, což je:
 - a. záškoláctví
 - b. útěky z domova
 - c. týrané a zneužívané děti
 - d. děti požívající alkohol
 - e. závislí na drogách a experimentátory
 - f. patologickými hráči
3. mladistvými (15–18 let), u nichž bylo zahájeno trestní stíhání
4. mladistvými, kteří se dopustili přestupku
5. mladistvými s opakovanými závažnými poruchami chování

Náplň práce kurátora pro mládež:

1. Poskytuje odbornou pomoc při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a výchovných vlivů.
2. Sleduje nepříznivé vlivy působící na děti, a to jeho rodiči, školou a prostředím, ve kterém se pohybují.
3. Spolupracuje se školami, zdravotnickými zařízeními, policií, dalšími státními orgány a občanskými sdruženími.
4. Na základě požadavků orgánů činných v trestním řízení se účastní přípravného řízení a řízení před soudem. Zde aktivně využívá svého práva jako opatrovník.
5. Na požádání orgánů činných v trestním řízení zjišťuje poměry dítěte a podává kvalifikované zprávy o jeho dosavadním životě s návrhy na opatření.
6. Sleduje, zda jsou plněna výchovná opatření učiněná soudem.

7. Podává soudu návrhy na nařízení, prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy.
8. Podává soudu podněty k opatřením, která se týkají neplnění rodičovské zodpovědnosti.
9. Podává soudu návrhy na předběžné opatření na umístění dítěte do ústavní výchovy.
10. Sleduje dodržování práv dítěte v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.
11. Navštěvuje pravidelně mladistvé ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.
12. Pořizuje obrazové snímky a zvukové záznamy dítěte a prostředí, ve kterém se zdržuje.
13. Účastní se přestupkového řízení vedeného proti mladistvému.
14. Zprostředkovává nebo zajišťuje převzetí dítěte navráceného jako nedoprovázené z ciziny zastupitelským orgánem ČR.

Na úseku prevence kurátor pro mládež:

1. Vyhledává závadové party a jedince.
2. Po dohodě se školami vykonává přednáškovou činnost zaměřenou na trestní odpovědnost a poruchy chování, a to již na prvním stupni ZŠ a následně na druhém stupni ZŠ, středních školách a učilištích.
3. Provádí besedy s rodiči o jejich povinnostech a rovněž i právech při výchově dítěte.
4. Účastní se porad učitelů preventistů.
5. Účastní se preventivních aktivit ve spolupráci s policií.
6. Účastní se dalších preventivních aktivit pořádaných školami, občanskými sdruženími apod.

Jak kurátor pro mládež získává informace o problémových dětech a jak postupuje:

1. Informace získává ze školy (záškoláctví, kryté záškoláctví, týrané dítě).
2. Od policie, kdy tato má povinnost oznámit děti šetřené pro činnost jinak trestnou, nebo u dětí nad 15 let pro trestnou činnost.
3. Od zdravotníků (týrané děti).
4. Od občanů.

V okamžiku, kdy kurátor pro mládež tyto informace získá, začíná provádět šetření:

- navštíví školu
- rodiče
- dotazuje se v místě bydliště
- hovoří s nezletilým

- účastní se výslechů

Na základě všech zjištěných informací se pak u dětí do 15 let rozhoduje, jaké bude nejvhodnější výchovné opatření.

Je pak několik možností:

- a) Dítě se dopustilo pochybení poprvé, uvědomuje si svůj přestupek a rodiče spolupracují. V tomto případě postačí výchovný pohovor na oddělení sociálně právní ochrany a občasná kontrola kurátora pro mládež.
- b) Dítě se dopustilo závažných poruch chování opakovaně a výchovný pohovor se minul účinkem.

V tomto případě se sahá již k přísnějším opatřením a kurátor pro mládež podává návrh soudu na výchovné opatření.

Opatrovnický soud pak může:

1. vyslovit nezletilému, případně jeho rodičům napomenutí
2. vyslovit nad jeho výchovou dohled
3. nařídit ústavní výchovu

U skupiny dětí nad 15 let, kdy se dopustí trestné činnosti, probíhá klasické trestní řízení.

Při své práci kurátor pro mládež i velmi úzce spolupracuje s rodiči, školou a dalšími odbornými pracovišti.

PREVENCE NEGATIVNÍCH JEVŮ MLÁDEŽE

PŘEHLED INSTITUCÍ ZABÝVAJÍCÍCH SE PÉČÍ O MLÁDEŽ

Oblast Informace

Republikový výbor

Mezirezortní orgán pro koordinaci a koncepci prevence kriminality pro prevenci kriminality

Ministerstvo školství

- Pedagogicko-psychologické poradny
- Diagnostické ústavy
- Výchovné ústavy
- Domovy mládeže
- Pedagogická centra (v krajských městech)

- Výchovní poradci v jednotlivých školách
- Pedagogové pověřeni prevencí negativních jevů v jednotlivých školách

Sociální věci

- Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy
- Sociální kurátoři
- Úřady práce
- Krizová centra

Zdravotnictví

- Hygienické stanice
- Pracoviště dětské psychiatrie
- Linky důvěry

Spravedlnost a vězeňství

- Soudy
- Státní zastupitelství
- Soudy
- Institut pro kriminologii a sociální prevenci
- Ústavy pro výkon trestu a vazby

Státní zastupitelství

- Orgány státního zastupitelství

Vnitro a policie

- Policie
- Úřad kriminální služby a vyšetřování
- Meziřezortní drogová komise
- Pověření pracovníci pro prevenci kriminality u mládeže při okresních ředitelstvích policie

Nestátní organizace a církve

- Občanská sdružení dětí a mládeže
- NSA – National Security Agency – <http://www.sweb.cz/nsacz/>
- Česká katolická charita
- Nadace

15. SEZNAM LITERATURY

- BANFIELD, E. C.: Občanské ctnosti. Praha: Victoria Publishing, 1995
- BEETHAM, D, BOYLE, K.: Úvod do demokracie. Praha: UNESCO, 1996
- BERAN V.: Jak na žákovskou samosprávnou demokracii. Učitel'ské listy, roč. IX, 2001/2, č. 3, příloha I-II
- BŮŽEK, A.: Žákovská samospráva jako významný prostředek mravní a občanské výchovy. In: Práva a participace dětí v rodině, ve škole a ve veřejném životě. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999, s. 9–15, ISBN 80–7041-07-X
- DAHL, R.: Demokracie a její kritici. Praha: Victoria Publishing, 1989
- DAHL, R.: O demokracii. Průvodce pro občany. Praha: Portál, 2001
- DOSTÁLOVÁ, R. (ved. kol.): Civitas. Text pro učitele občanské výchovy. Praha: ISV nakl., 2001
- JANIŠ, K., ŠTURMA, J.: Práva a participace dětí v rodině, ve škole a ve veřejném životě. Sborník z pracovního semináře konaného 21. 4. 1999. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999. ISBN 80–7041-507-X
- KJAERGAARD, Eigil, MARTINENIENE, Rima.: Pětkrát hurá demokracii. O demokracii v každodenní praxi školy. Praha: Strom, 1997
- Kolektiv, Nové horizonty výchovy k občanství. Olomouc: UP, 2001
- KOPŘIVA, P.: Komunitní kruh a škola – I. část. Učitel'ské listy, roč. IX, 2001/2 č. 2, str. 9–10
- KOPŘIVA, P.: Komunitní kruh a škola – II. část. Učitel'ské listy, roč. IX, 2001/2 č. 3, str. 10–11
- KUNC, J. (redakce). Demokracie a ústavnost. Praha: UK, 1996
- ŠTURMA, J. SKLENÁŘOVÁ, R.: K historii a problematice žákovské organizace v našich školách. In: Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové XLVIII. Pedagogika-psychologie. 1. vyd. Praha: SPN, 1987
- Výchova k demokracii, konstitucionalismu a občanství. Sborník z Letní školy pro učitele OV a ZSV 1998. Olomouc: Univ. Palackého, 1998
- ZOUHAR, J., kol.: Metodická příručka pro učitele na podporu celonárodní soutěže Paragraf 11/55. Kladno: AISISI, 2006
- Příklady efektivní komunikace. Kopřiva, P. a kol. Respektovat a být respektován. Kroměříž: Spirála, 2005. s. 48 – 78